

Uchwała Nr 209/XLI/2017
Rady Gminy Załuski
z dnia 20 września 2017 roku
w sprawie przyjęcia „Programu rewitalizacji dla Gminy Załuski na lata 2017-2020”.

Na podstawie art. 18 ust. 1 i ust. 2 pkt. 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 roku poz. 446 ze zm.) uchwała się, co następuje:

§ 1

Uchwała się „Program rewitalizacji dla Gminy Załuski na lata 2017-2020”, stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Załuski.

§ 3

Traci moc uchwała Nr 193/XXXVIII/2017 Rady Gminy Załuski z dnia 19 maja 2017 r. w sprawie: przyjęcia i realizacji „Programu rewitalizacji dla Gminy Załuski”.

§ 4

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy Załuski

Edward Aleksandrowski

Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr 209/XXI/2017
Rady Gminy Łowuski z dnia 20 września 2017 roku

WGS84
POLSKA

Program rewitalizacji dla Gminy Łowuski na lata 2017-2020

Opracowany przez Zespół
WGS84 Polska Sp. z o.o.
ul. Warszawska 14 lok. 5
05-822 Milanówek
www.wgs84.pl

Spis treści

1. Wprowadzenie.....	3
2. Opis powiązań programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy.....	6
3. Diagnoza czynników zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych.....	13
3.1. Wykorzystane źródła danych.....	14
3.2. Porównywalne jednostki przestrzenne.....	14
3.3. Analiza wskaźnikowa.....	16
3.4. Demografia.....	17
3.5. Bezrobocie.....	19
3.6. Ubóstwo.....	24
3.7. Przemoc.....	26
3.8. Edukacja.....	29
3.9. Aktywność społeczna.....	29
3.10. Identyfikacja obszarów w stanie kryzysowym pod względem sytuacji społecznej.....	35
4. Zasięg przestrzenny obszaru rewitalizacji.....	39
4.1. Sytuacja gospodarcza.....	40
4.2. Sytuacja środowiskowa.....	42
4.3. Sytuacja przestrzenno-funkcjonalna i techniczna.....	44
4.4. Delimitacja obszaru zdegradowanego.....	50
4.5. Obszar rewitalizacji.....	52
5. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji.....	60
6. Cele rewitalizacji i kierunki działań.....	62
7. Lista planowanych, podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	65
8. Uzupełniające rodzaje przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	74
9. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji.....	76
10. Indykatywne ramy finansowe.....	81
11. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów w proces rewitalizacji.....	84
12. System realizacji (wdrażania) programu rewitalizacji.....	92
13. System monitoringu skuteczności działań i system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu <i>Programu</i>	94
14. Ocena oddziaływania na środowisko.....	97
15. Wykorzystane źródła danych.....	98
16. Załączniki.....	100
17. Spis załączników, tabel, wykresów i map.....	105

1. Wprowadzenie

Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.¹

Celem prowadzenia procesu rewitalizacji zdegradowanych i zmarginalizowanych obszarów wskazanych jako problemowe jest pobudzenie aktywności środowisk lokalnych, a także stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego oraz przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego w zagrożonych patologiami społecznymi obszarach. W swych założeniach działania naprawcze będą prowadziły do polepszenia jakości życia mieszkańców, w tym również zwiększenia ich szans na zatrudnienie. Ponadto umożliwią one trwałą odnowę obszaru, poprawę ładu przestrzennego, stanu środowiska i zabudowy poprzez zastosowanie wysokiej jakości rozwiązań architektonicznych i urbanistycznych. Przyczynią się również do podnoszenia atrakcyjności stref rozwojowych w miastach i pozwolą na odnowienie lub wzmocnienie atutów rozwojowych obszarów wiejskich. Rezultatem prowadzonych działań powinna także być zmiana wizerunku obszaru poddanego rewitalizacji, a co za tym idzie zwiększenie zainteresowania inwestorów tym obszarem.²

Przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji, a także jej prowadzenie w zakresie właściwości gminy, stanowią jej zadania własne.³

Program rewitalizacji to inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę gminy, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 594, z późn.zm.), wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.⁴

„Program rewitalizacji dla Gminy Załuski na lata 2017-2020” obejmuje swym zakresem obszar administracyjny położony w granicach administracyjnych Gminy Załuski i składa się z następujących części:

- opis powiązań programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

¹ Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, Dz.U. 2017, poz. 23.

² Instrukcja dotycząca przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenie ładu przestrzennego, dostępna:

https://funduszedlamazowska.eu/g2/oryginal/2015_12/b985dd226839bc6ef704699740c34dbf.pdf.

³ Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, op. cit.

⁴ Wytyczne Ministra Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, dostępne: https://www.mr.gov.pl/media/23916/Wytyczne_dot_rewitalizacji_po_aktualizacji-zatwierdzone02082016clear.pdf

- gminy,
- diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skalę i charakter potrzeb rewitalizacyjnych,
 - zasięgi przestrzenne obszaru rewitalizacji,
 - wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji,
 - cele rewitalizacji oraz odpowiadające zidentyfikowanym potrzebom rewitalizacyjnym kierunki działań, mających na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk,
 - lista planowanych, podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
 - charakterystyka pozostałych rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych realizujących kierunki działań, mających na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk powodujących sytuację kryzysową,
 - mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji,
 - indykatywne ramy finansowe,
 - mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji,
 - system wdrażania programu rewitalizacji,
 - system monitoringu i oceny skuteczności działań i system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu.

Prace nad programem przebiegały w kilku etapach:

1. Opracowanie diagnozy stanu, w wyniku której wyłonione zostały obszary gminy, znajdujące się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, a także występowania negatywnych zjawisk gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych.
2. Konsultacje społeczne w celu sformułowania diagnozy stanu Gminy Załuski, wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, a także naboru propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.
3. Wyznaczenie celów strategicznych i kierunków działań.
4. Opracowanie „Programu rewitalizacji dla Gminy Załuski na lata 2017-2020” na podstawie przeprowadzonych analiz i wniosków zebranych w trakcie partycypacji społecznej, a także zgłoszonych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.
5. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko.

Program został sporządzony z uwzględnieniem zasad planowania rewitalizacji, wskazanych w Wytycznych Ministra Rozwoju i dotyczących komplementarności w wymiarze przestrzennym, problemowym, proceduralno-instytucjonalnym, międzyokresowym oraz źródeł finansowania.

Podstawa prawna

„Program rewitalizacji dla Gminy Załuski na lata 2017-2020” (w dalszej części dokumentu zwany także *Programem*) został opracowany na podstawie umowy nr 62/2017 zawartej 11 kwietnia 2017 r. pomiędzy Gminą Załuski a WGS84 Polska Sp. z o.o.

Program został opracowany zgodnie z wymogami ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2016 r., poz. 446) oraz z kierunkami i wytycznymi zawartymi w następujących dokumentach:

- ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U.2015 r., poz. 1777, z późn. zm.), zwana także w dalszej części dokumentu „ustawą”,
- Wytyczne Ministra Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020⁵, zwane także w dalszej części dokumentu „Wytycznymi”,
- Instrukcja dotycząca przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenie ładu przestrzennego,⁶ zwana w dalszej części niniejszego dokumentu „Instrukcją”.

⁵ Wytyczne Ministra Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, op. cit.

⁶ Instrukcja dotycząca przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenie ładu przestrzennego, op. cit.

2. Opis powiązań programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy

Działania wyznaczone w „Programie rewitalizacji dla Gminy Załuski na lata 2017-2020” są spójne z celami, kierunkami i działaniami gminnych dokumentów programowych, tj. „Strategią Rozwoju Gminy Załuski na lata 2016-2020”, „Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Załuski na lata 2015-2024”, „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Załuski”, „Planem gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Załuski” oraz „Gminnym Programem Opieki nad Zabytkami Gminy Załuski na lata 2016-2020”.

Strategia Rozwoju Gminy Załuski na lata 2016-2020⁷

Misją rozwoju gminy zawartą w „Strategii Rozwoju Gminy Załuski na lata 2016-2020” jest osiągnięcie takiego stopnia rozwoju gospodarczego, który pozwoli mówić o wysokim poziomie życia mieszkańców. Niezbędne jest do tego stworzenie odpowiednich warunków infrastrukturalnych. Nowoczesna infrastruktura nie tylko ułatwi zaspokojenie podstawowych potrzeb zbiorowych, lecz przyczyni się do dbałości o środowisko naturalne i bezpieczeństwo publiczne. Podniesienie atrakcyjności Gminy Załuski ułatwi rozwój gospodarczy i pozytywnie oddziaływał będzie na przedsiębiorców, rolników, stowarzyszenia, organizacje pożytku publicznego, szkoły, przedszkola, zakłady opieki zdrowotnej, turystów itd. Coraz większa partycypacja obywatelska poszerza współpracę między interesariuszami na wszelkich możliwych polach. Dzięki temu Gmina Załuski zyskuje jako miejsce dobre do zakładania i rozwijania działalności gospodarczej. Efektem zwiększonego zainteresowania inwestorów powinien być rozwój miejscowego rynku pracy i wzrost atrakcyjności osadniczej. Stabilizująca się lokalna sytuacja demograficzna utrzymuje rozwijający się popyt na towary i usługi dając tym samym możliwości rozwojowe dla miejscowego biznesu również w zakresie nowoczesnych technologii. Dzięki dobrej infrastrukturze wzrasta stopień zaspokojenia potrzeb zbiorowych w zakresie edukacji, opieki zdrowotnej, kultury czy bezpieczeństwa publicznego. Dostęp do nowoczesnej infrastruktury technicznej przyczynia się również zaspokojeniu indywidualnych potrzeb mieszkańców. Szeroki dostęp do informacji oraz możliwości korzystania z platform współpracy budowanych przy udziale lokalnych władz, przedsiębiorców, działaczy społecznych i rolników wpływa na rozwój inteligentnej specjalizacji regionu.

W Strategii wyznaczone zostały obszary strategiczne, tj. **gospodarka, środowisko i społeczeństwo**, które w znaczący sposób wpływają na rozwój gospodarczy, społeczny, ekologiczny i przestrzenny gminy⁸. Z perspektywy realizacji „Programu Rewitalizacji dla Gminy Załuski”, istotne znaczenie mają następujące cele rozwojowe:

1. w obszarze **GOSPODARKA**:

⁷ „Strategia Rozwoju Gminy Załuski na lata 2016-2020”, przyjęta uchwałą nr 89/XX/2016 Rady Gminy Załuski z dnia 27 stycznia 2016 r.

⁸ Tamże, rozdział 8. Priorytety, cele, działania, s. 52-60.

- Cel rozwojowy I. Wzrost lokalnej gospodarki opartej na konkurencyjności i dywersyfikacji podmiotowej poprzez pobudzanie aktywności przedsiębiorczej, inwestycyjnej i rozwój rynku pracy.
 - Cel rozwojowy II. Budowanie konkurencyjności lokalnych podmiotów gospodarczych poprzez nowoczesne rozwiązania technologiczne i procesowe.
 - Cel rozwojowy III. Rozwój nowoczesnego rolnictwa opartego o ergonomię zarządzania zasobami oraz wiedzę.
 - Cel rozwojowy IV. Budowa konkurencyjnego wyspecjalizowanego sektora rolno-spożywczego opartego o wysoką jakość i bezpieczeństwo produktów rolnych.
 - Cel rozwojowy V. Zwiększenie potencjału rozwojowego poprzez poprawę mobilności wewnętrznej i zewnętrznej oraz podniesienie bezpieczeństwa drogowego.
2. w obszarze **ŚRODOWISKO**:
- Cel rozwojowy VI. Wzrost komfortu życia poprzez ochronę i poprawę stanu środowiska, zrównoważone korzystanie z jego zasobów, poprawę dostępności infrastruktury oraz świadome zarządzanie przestrzenią oraz infrastrukturą.
3. w obszarze **SPOŁECZEŃSTWO**:
- Cel rozwojowy X. Rozwój społeczeństwa świadomego, aktywnego, żyjącego w komfortowych warunkach z dostępem do usług najlepszej jakości w zakresie zdrowia, edukacji, bezpieczeństwa, kultury.
 - Cel rozwojowy XI. Ochrona dziedzictwa kulturowego i budowanie lokalnej tożsamości.
 - Cel rozwojowy XII. Wysoka jakość oświaty i szeroki dostęp do usług edukacji przedszkolnej.
 - Cel rozwojowy XIII. Włączenie społeczne we wszystkich obszarach funkcjonalnych lokalnej społeczności.⁹

Celom strategicznym zostały przypisane cele szczegółowe znajdujące swoje odzwierciedlenie we wdrażaniu programu rewitalizacji. Cele rewitalizacji zdefiniowane „Programie Rewitalizacji dla Gminy Załuski na lata 2017-2020”, tj. aktywna oraz przedsiębiorcza społeczność obszaru rewitalizacji, atrakcyjna i funkcjonalna przestrzeń publiczna oraz wykorzystanie potencjału środowiska i dziedzictwa kulturowego, są spójne z celami strategicznymi, operacyjnymi i kierunkami działań „Strategii Rozwoju Gminy Załuski na lata 2016-2020”. Z punktu widzenia aspektów społecznych wśród istotnych należy wymienić następujące¹⁰:

1. Cel szczegółowy 1.3 Kreowanie rynku pracy poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy szczególnie dla osób młodych.
2. Cel szczegółowy 10.1 Zwiększanie dostępu do podstawowych usług świadczonych na rzecz mieszkańców, w tym również w formie e-usług.
3. Cel szczegółowy 10.2. Aktywizacja mieszkańców w sferze społecznej i zawodowej.
4. Cel szczegółowy 10.3. Inwestycyjne wspieranie rozwoju kultury.
5. Cel szczegółowy 10.4 Wsparcie bezpieczeństwa publicznego w zakresie ochrony

⁹ Tamże

¹⁰ Tamże

- życia, zdrowia, mienia oraz w zakresie przestępczości pospolitej.
6. Cel szczegółowy 11.2 Kultuwanie miejscowych tradycji lokalnych.
 7. Cel szczegółowy 11.3 Budowanie marki gminy, wspieranie inicjatyw integrujących mieszkańców.
 8. Cel szczegółowy 12.1 Podnoszenie jakości nauczania szkolnego.
 9. Cel szczegółowy 12.2. Rozwój społeczeństwa informacyjnego.
 10. Cel szczegółowy 12.3. Podnoszenie kompetencji pracowników, w tym nauczycieli i pracowników administracji publicznej.
 11. Cel szczegółowy 12.4 Zapewnienie pełnej dostępności opieki i edukacji dla najmłodszych dzieci.
 12. Cel szczegółowy 13.1 Walka z ubóstwem i patologiami.
 13. Cel szczegółowy 13.2 Likwidacja barier ograniczających dostęp do podstawowych usług przez osoby wykluczone.
 14. Cel szczegółowy 13.3. Aktywizacja i wsparcie w poszukiwaniu pracy oraz powrotu na rynek pracy.

Działaniami, które mogą się przyczynić do realizacji założonych celów operacyjnych oraz tożsamymi z celami rewitalizacji gminy Żaluski są następujące: rozwój kapitału intelektualnego i społecznego mieszkańców gminy, budowa lokalnej tożsamości historyczno-kulturowej; aktywizacja społeczna, ochrona dóbr kultury materialnej, podnoszenie świadomości mieszkańców w zakresie ochrony środowiska, wspieranie działań organizacji pozarządowych oraz Lokalnych Grup Działania, zachęcanie do partycypacji społecznej, wzmacnianie i upowszechnianie mechanizmów dialogu obywatelskiego i społecznego, wspieranie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, promocja wolontariatu, ułatwianie dostępu oraz upowszechnienie wychowania żłobkowego i przedszkolnego, organizacja prac publicznych i interwencyjnych, promowanie elastycznych form zatrudnienia oraz indywidualizacji czasu pracy dla osób opiekujących się dziećmi w wieku przedszkolnym, wspieranie rodzin wielodzietnych oraz ubogich w zakresie zaspakajania podstawowych potrzeb zdrowotnych, edukacyjnych, kulturalnych, mieszkaniowych, stworzenie domu opieki społecznej dziennego pobytu, promocja zdrowia oraz prowadzenie działań profilaktycznych z zakresu ochrony zdrowia, działania na rzecz walki z przemocą, wspieranie uczenia się przez całe życie, budowanie społeczeństwa informacyjnego, wspieranie inicjatyw w dziedzinie doradztwa zawodowego w gimnazjach i szkołach ponad gimnazjalnych, wspieranie zdolnej młodzieży jako uczniów i studentów, promowanie oraz wspieranie form szkolnictwa zawodowego, wspieranie inicjatyw organizacji szkoleń specjalistycznych, wsparcie szkolnictwa zawodowego, zachęcanie do doksztalcania się, samoksztalcania w formie e-learningu, podnoszenia kwalifikacji i uprawnień zawodowych, rozwój kadry nauczycielskiej lokalnych placówek edukacyjnych oraz rozwój infrastruktury dydaktyczno-naukowej placówek szkolno-wychowawczych.

Działania zaplanowane w „Strategii Rozwoju Gminy Żaluski na lata 2016-2020” dotyczą także sfer gospodarczej, funkcjonalno-przestrzennej i technicznej, wspierające proces rewitalizacji, gdzie jako cele szczegółowe wskazane zostały następujące:

Cel szczegółowy 1.1 Tworzenie warunków dla rozwoju drobnego przemysłu i zachęt dla potencjalnych inwestorów.

Cel szczegółowy 1.2 Wsparcie przedsiębiorców w obszarze formalno-prawnym i w zakresie tworzenia miejsc pracy.

Cel szczegółowy 2.1 Wspieranie pozyskiwania nowoczesnych technologii do rozwoju przedsiębiorczości.

Cel szczegółowy 2.2 Wspieranie inicjatyw współpracy i wykorzystania nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych.

Cel szczegółowy 3.1 Podnoszenie efektywności sektora rolnego przez jego modernizację w zakresie struktury gospodarstw specjalizacji i wykorzystania know how.

Cel szczegółowy 3.2 Rozwijanie współpracy w obszarze rolnictwa i przetwórstwa.

Cel szczegółowy 3.3 Wsparcie przetwórstwa i organizowania rynków zbytu produktów rolnych.

Cel szczegółowy 4.2 Wsparcie i rozwijanie specjalizacji w obszarze produkcji rolnej.

Cel szczegółowy 5.1 Podniesienie standardu lokalnej sieci drogowej, zwiększanie dostępności zbiorowego transportu publicznego.

Cel szczegółowy 5.2 Podniesienie bezpieczeństwa zmotoryzowanych i pieszych.

Cel szczegółowy 6.1 Zrównoważone korzystanie z zasobów środowiska, dywersyfikacja źródeł pozyskiwania energii.

Cel szczegółowy 6.2 Planowanie i monitorowanie procesów kształtujących przestrzeń.

Cel szczegółowy 6.3 Ochrona bioróżnorodności.

Cel szczegółowy 6.4 Rozwijanie infrastruktury służącej ochronie środowiska oraz podniesieniu komfortu życia.

Cel szczegółowy 7.1 Zapobieganie i minimalizowanie skutków niebezpiecznych zjawisk wywołanych zmianami klimatycznymi.

Cel szczegółowy 7.2 Wspieranie gospodarki i zapewnienie bezpieczeństwa w sytuacji zagrożeń ze strony środowiska.

Cel szczegółowy 8.1 Ograniczenie wprowadzania do środowiska zanieczyszczeń.

Cel szczegółowy 8.2 Ograniczenie negatywnych skutków działalności rolniczej w obszarach ochrony gleby, wody i powietrza.

Cel szczegółowy 8.3 Działania edukacyjne i promocyjne na rzecz ochrony przyrody.

Cel szczegółowy 9.1 Zwiększenie skuteczności selektywnej zbiórki odpadów.

Cel szczegółowy 9.2 Zmniejszanie ilości produkowanych odpadów.¹¹

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Załuski na lata 2015-2024¹²

Cel rewitalizacji, tj. aktywna oraz przedsiębiorcza społeczność obszaru rewitalizacji, uwzględnia najbardziej istotne obszary życia społecznego, a dzięki realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych oczekiwane jest przyspieszenie procesu wyprowadzania z kryzysowej

¹¹ Tamże

¹² „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Załuski na lata 2015-2024”, przyjęta uchwałą Nr 19/VII/2015 Rady Gminy Załuski z dnia 14 stycznia 2015 r.

sytuacji obszaru wsparcia. Jest on spójny z misją realizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Załuski na lata 2015-2024”, w której postawiono na harmonijny rozwój wszystkich dziedzin życia społecznego poprzez wdrażanie celów strategicznych:

- przeciwdziałanie bezrobociu, ubóstwu i uzależnieniom oraz zapobieganie ich skutkom, gdzie jako cele operacyjne wskazano m.in. wzrost kompetencji i wiedzy potrzebnej na rynku pracy, pobudzanie lokalnych inicjatyw społecznych do rozwiązywania problemów rynku pracy, poprawa samooceny, motywacji do zmian oraz aktywności życiowej, ograniczenie marginalizacji spowodowanej ubóstwem, ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie;
- wspieranie rodzin oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży, tj. wzrost kompetencji rodzicielskich, popularyzacja aktywnego wypoczynku przez uprawianie sportu i rekreację, wspomaganie rodzin w procesie wychowania, kształtowanie właściwych postaw społecznych, promocja kultury, ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego, poprawa funkcjonowania rodzin zagrożonych patologią, wdrażanie do życia w rodzinie, wychowanie zdrowotne;
- utrzymanie osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym, gdzie jako cele operacyjne wskazano: aktywizację i integrację osób starszych i niepełnosprawnych, świadczenie pomocy osobom niepełnosprawnym, starszym, przewlekle chorym, poprawę funkcjonowania w środowisku, zapobieganie zjawisku pogłębiania się niepełnosprawności;
- rozwój kapitału społecznego i ludzkiego, tj. aktywizacja, integracja, wsparcie oraz aktywizacja do działania na rzecz swojej społeczności poprzez zakładanie organizacji pozarządowych.¹³

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Załuski¹⁴

W „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Załuski”, przyjmując zasadę zrównoważonego rozwoju, jako główne cele rozwoju gminy wskazano tożsame z realizowanymi celami rewitalizacji, tj.:

1. Wzrost aktywizacji gospodarczej gminy poprzez rozwój małych zakładów produkcyjnych, rozwój lokalnego rynku pracy, rozwój funkcji rekreacyjno-wypoczynkowych i ich obsługi, promocję gminy.
2. Poprawę jakości życia mieszkańców poprzez wzrost podaży miejsc pracy, poprawę warunków zamieszkania i zapewnienie odpowiedniego standardu usług.
3. Ochronę i racjonalne kształtowanie środowiska przyrodniczego i kulturowego poprzez zachowanie i wspomaganie istniejących walorów środowiska przyrodniczego, utrzymanie i rewaloryzację zasobów materialnych dziedzictwa kulturowego,

¹³ Tamże, rozdział 7.2 Cele strategiczne, operacyjne i zadania, s. 53-58.

¹⁴ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Załuski, przyjęte uchwałą nr 182/XXIX/2002 Rady Gminy Załuski z dnia 24 kwietnia 2002 r.

wprowadzenie zalesień i zadrzewień oraz racjonalne wykorzystanie surowców mineralnych z jednoczesną rekultywacją terenów poeksploatacyjnych.

4. Rozwój i usprawnienie systemów komunikacji i infrastruktury technicznej poprzez poprawę oraz podniesienie stanu technicznego i parametrów użytkowych systemu dróg i ulic, wyznaczenie i realizację tras i ścieżek rowerowych, stworzenie kompleksowych systemów gospodarki wodno-ściekowej oraz realizację programu gazyfikacji gminy.
5. Kształtowanie ładu przestrzennego poprzez uporządkowanie zabudowy jednostek osadniczych oraz wyeliminowanie konfliktów wynikających z różnych sposobów użytkowania terenów.¹⁵

Główne cele rozwoju oraz środki, dzięki którym cele te zostaną osiągnięte, wskazane w *Studium* są bezpośrednio powiązane z celami strategicznymi i kierunkami działań rewitalizacyjnych ujętych w niniejszym *Programie*, tj. atrakcyjną i funkcjonalną przestrzeń publiczną oraz wykorzystanie potencjału środowiska i dziedzictwa kulturowego. W zapisach obydwu dokumentów znalazły się dążenia do realizacji przestrzennych procesów rozwojowych w sposób kompleksowy i wszechstronny w obszarach: społecznym, gospodarczym, środowiskowym, funkcjonalno-przestrzennym i technicznym, determinując w ten sposób przekształcenia związane z poprawą sytuacji społecznej i jakości życia mieszkańców.

Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Załuski¹⁶

W „Planie gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Załuski” zidentyfikowano podstawowe obszary problemowe w Gminie Załuski. Należą do nich:

- lokalne źródła ciepła, tj. niska emisja w szczególności z domowych pieców,
- niska efektywność energetyczna budynków zarówno budynków prywatnych, jak i obiektów użyteczności publicznej,
- transport w związku ze wzrostem liczby samochodów, migracjami ludności oraz złym stanem nawierzchni drogowych.¹⁷

Zapisy „Planu gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Załuski” mają istotny wpływ na realizację działań rewitalizacyjnych w gminie, w szczególności w zakresie efektywności energetycznej i termomodernizacji, tj. realizacji celu rewitalizacji, jakim jest atrakcyjna i funkcjonalna przestrzeń publiczna oraz wykorzystanie potencjału środowiska i dziedzictwa kulturowego. W dokumencie podkreślono, iż zużycie energii w dużej mierze zależy od planowania przestrzennego, a decydujące są przede wszystkim postanowienia dotyczące transportu i sektora budowlanego. Zaplanowane zadania obejmują termomodernizację budynków, w tym użyteczności publicznej, modernizację obiektów kultury i świetlic wiejskich,

¹⁵ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Załuski. Część II Kierunki zagospodarowania przestrzennego, rozdział III. Cele rozwoju, s. 7.

¹⁶ Uchwała Nr 95/XXII/2016 Rady Gminy Załuski z dnia 14 marca 2016 r. w sprawie przyjęcia „Planu gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Załuski”.

¹⁷ Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Załuski, rozdział 8.6. Analiza wyników kontrolnej emisji CO₂ w odniesieniu do inwentaryzacji bazowej emisji dwutlenku węgla, s. 57.

budowę ścieżek rowerowych, modernizację i rozbudowę oświetlenia ulicznego, zmianę systemu źródeł ogrzewania w budynkach mieszkalnych, w tym na energooszczędne źródła odnawialne oraz modernizację przedsiębiorstw i placówek usługowych w kierunku energooszczędnym. Tym samym *Program* pozostaje zgodny z założeniami planu gospodarki niskoemisyjnej, a także stanowi istotny wkład w osiągnięcie zdefiniowanych w Planie gospodarki niskoemisyjnej wskaźników monitorowania realizacji planu.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Załuski na lata 2016-2020¹⁸

Kierunkami działań w zakresie opieki nad zabytkami wyznaczonymi w „Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Załuski na lata 2016-2020” są :

- zwiększenie pomocy finansowej dla właścicieli obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków,
- wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami, m.in. poprzez udostępnienie pełnej bazy danych o możliwościach pozyskania środków finansowych na prace remontowo-konserwatorskie zabytków,
- utrzymanie obiektów zabytkowych będących własnością Gminy w należyтым stanie oraz korzystanie z nich w sposób zapewniający trwałe zachowanie wartości oraz rewaloryzacja historycznych zespołów parkowych,
- zabezpieczenie zachowanych nagrobków, przeprowadzenie prac porządkowych, ogrodzenie terenów, pielęgnacja zieleni, oznakowanie,
- właściwe wyeksponowanie zabytków oraz szeroko rozumiana promocja dziedzictwa kulturowego, szczególnie w kontekście rozwoju turystyki, wynikającej z korzystnego położenia gminy oraz jej walorów krajobrazowo-przyrodniczych,
- podjęcie działań zmierzających do jednolitego oznakowania najcenniejszych obiektów zabytkowych,
- prowadzenie promocji oraz edukacji o dziedzictwie kulturowym gminy, skierowanej zarówno do turystów i inwestorów, jak również do mieszkańców, co pozwoli na lepsze zacieśnianie więzi społecznych i identyfikowanie się ze swoją „małą ojczyzną”.

Zapisy „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Załuski na lata 2016-2020” mają wpływ na realizację działań rewitalizacyjnych w gminie, w szczególności w zakresie poprawy stanu zachowania zabytkowych obiektów i edukacji w zakresie dziedzictwa kulturowego, tj. realizacji celu rewitalizacji, jakim jest wykorzystanie potencjału środowiska i dziedzictwa kulturowego. Wśród planowanych do podjęcia przedsięwzięć rewitalizacyjnych w pierwszym etapie realizacji niniejszego Programu przyjęto działania w obszarze zdegradowanym i związane z pracami modernizacyjnymi przy Kościele parafialnym p.w. MB Bolesnej w Kroczewie (rejestr zabytków A-73 z dn. 08.12.1958 r.) oraz z pracami pielęgnacyjnymi przy zabytkowej alei lipowej w Zdunowie (rejestr zabytków A-186 z dn. 01.06.1980 r.).

¹⁸ Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Załuski na lata 2016-2020, przyjęty uchwałą Nr 168/XXXV/2017 Rady Gminy Załuski z dnia 25 stycznia 2017 r.

3. Diagnoza czynników zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych

Gmina Załuski położona jest w środkowej części województwa mazowieckiego w południowo-wschodniej części powiatu płońskiego. Jest jedną z dwunastu gmin powiatu płońskiego, zlokalizowaną na południowy-wschód od miasta Płońsk. Administracyjnie Gmina Załuski zajmuje obszar 108,5 km² i składa się z 40 miejscowości podzielonych na 30 sołectw. Gmina sąsiaduje od północy z Gminą Płońsk, od północnego-wschodu z Gminą Joniec, od południowego-wschodu z Gminą Zakroczym, od południa z Gminą Czerwińsk nad Wisłą i od zachodu z Gminą Naruszewo.

Gmina Załuski jest gminą o charakterze rolniczym. Użytki rolne zajmują 9225 ha, w tym grunty orne to 8033 ha. Wśród gospodarstw rolnych gminy dominują gospodarstwa małe i średnie. Obszary zabudowane i zurbanizowane zajmują obszar 296 ha, co stanowi 2,7% powierzchni gminy. Lesistość Gminy Załuski na koniec 2014 r. wyniosła 8,5%.¹⁹

Metodyka prac

Zarys metodyki prac przedstawiono na poniższym schemacie.

Jako obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym można uznać taki, w którym nastąpiła koncentracja negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym.

¹⁹ „Strategia Rozwoju Gminy Załuski na lata 2016-2020”, przyjęta uchwałą nr 89/XX/2016 Rady Gminy Załuski z dnia 27 stycznia 2016 r.

3.1. Wykorzystane źródła danych

Do opracowania diagnozy stanu Gminy Załuski, mającej na celu identyfikację potencjalnych obszarów gminy znajdujących się w stanie kryzysowym, wykorzystane zostały dane pozyskane z następujących źródeł:

- › Urząd Gminy Załuski,
- › Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- › Gminna Biblioteka Publiczna,
- › Powiatowy Urząd Pracy w Płońsku,
- › Komenda Powiatowa Policji w Płońsku,
- › Krajowy Rejestr Sądowy,
- › Narodowy Instytut Dziedzictwa,
- › Dane Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- › Dane z Centralnego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej,
- › Państwowa Komisja Wyborcza,
- › Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego,
- › Wyniki partycypacji społecznej.

3.2. Porównywalne jednostki przestrzenne

Uzyskanie porównywalności wyników diagnozy wymaga przetwarzania danych w ramach możliwie podobnych do siebie jednostek przestrzennych. W celu opracowania diagnozy stanu przyjęto jednostki funkcjonalno-przestrzenne wyznaczone w „Statucie Gminy Załuski”, przyjętego uchwałą nr 118/XXV/2016 Rady Gminy Załuski z dnia 9 czerwca 2016 r. oraz w Statutach Sołectw przyjętych uchwałą nr 30/VI/90 Rady Gminy Załuski z dnia 15 grudnia 1990 r. Wyznaczone jednostki urbanistyczne to obszary, które stanowią pewne całości pod względem funkcjonalnym oraz charakteryzują się pewną spójnością społeczną i przestrzenną. W Statucie wyznaczono jednostki funkcjonalno-przestrzenne, przyjęte do analiz na potrzeby diagnozy stanu Gminy Załuski.

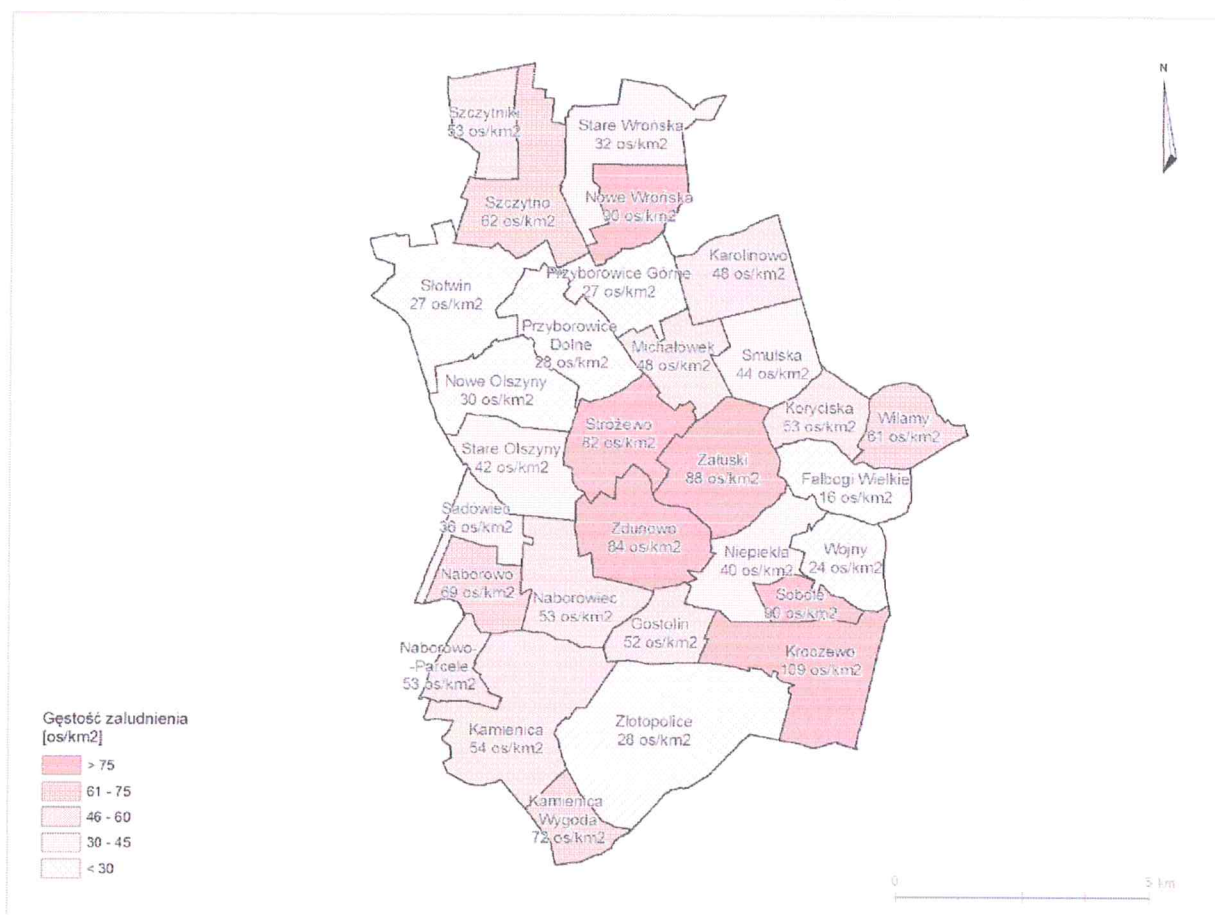
Tabela nr 1 Jednostki urbanistyczne Gminy Załuski

Lp.	Nazwa	Powierzchnia [ha]	Liczba mieszkańców [os.]	Symbol
1	Falbogi Wielkie	289,01	47	I
2	Gostolin	228,77	118	II
3	Kamienica	704,87	382	III
4	Kamienica Wygoda	186,11	133	IV
5	Karolinowo	346,5	167	V
6	Koryciska	224,93	118	VI
7	Kroczewo	584,76	638	VII
8	Michałówek	278,45	134	VIII
9	Naborowo	243,11	168	IX

Lp.	Nazwa	Powierzchnia [ha]	Liczba mieszkańców [os.]	Symbol
10	Naborowo-Parcele	150,77	80	X
11	Naborówek	399,86	210	XI
12	Niepiekła	355,75	141	XII
13	Nowe Olszyny	381,55	115	XIII
14	Nowe Wrońska	268,87	242	XIV
15	Przyborowice Dolne	381,03	107	XV
16	Przyborowice Górne	304,93	82	XVI
17	Sadówiec	192,27	69	XVII
18	Słotwin	591,36	157	XVIII
19	Smulska	327,64	143	XIX
20	Sobole	131,91	118	XX
21	Stare Olszyny	356,64	150	XXI
22	Stare Wrońska	440,85	143	XXII
23	Stróżewo	379,95	312	XXIII
24	Szczytniki	238,7	127	XXIV
25	Szczytno	485,06	300	XXV
26	Wilamy	242,6	147	XXVI
27	Wojny	259,75	62	XXVII
28	Załuski	470,1	415	XXVIII
29	Zdunowo	435,11	364	XXIX
30	Złotopole	966,68	268	XXX

Zasięg jednostek urbanistycznych przedstawiono na mapie nr 1.

Mapa nr 1 Gęstość zaludnienia w jednostkach urbanistycznych Gminy Załuski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Załuskach

3.3. Analiza wskaźnikowa

Zgodnie z *Instrukcją* wybór wskaźników powinien uwzględniać możliwość pozyskania informacji, a jednocześnie możliwość porównania otrzymanych wartości z danymi dla powiatu, województwa czy kraju. Analizy w ramach diagnozy stanu Gminy Załuski i wytypowania obszarów w stanie kryzysowym zostały wykonane z wykorzystaniem obiektywnych i weryfikowalnych mierników i metod badawczych dostosowanych do lokalnych uwarunkowań. Pierwszym etapem w przeprowadzonej analizie było wytypowanie zmiennych, które zostały wykorzystane do diagnozy stanu Gminy Załuski. Przy formułowaniu diagnozy, wykorzystano wskaźniki do wyznaczania obszarów kryzysowych w poszczególnych sferach, tj.: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej.

W celu delimitacji obszaru zdegradowanego wykorzystano następujące dane w odniesieniu do poszczególnych jednostek urbanistycznych (według stanu na 30.06.2016 r.):

- Liczba mieszkańców.
- Liczba osób bezrobotnych.
- Liczba osób długotrwale bezrobotnych.
- Struktura wiekowa osób bezrobotnych.

- Liczba osób korzystających z pomocy społecznej, w tym pobierających zasiłki stałe.
- Liczba popełnionych przestępstw.
- Liczba osób objętych procedurą „Niebieskiej Karty”.
- Liczba działających organizacji pozarządowych.
- Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych w 2014 r.
- Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON.
- Ilość wykorzystywanych wyrobów azbestowo-cementowych.
- Powierzchnia terenów zielonych i zalesionych.
- Liczba przyłączy wodociągowych i kanalizacyjnych.
- Liczba mieszkań wybudowanych przed 1988 r.

Wyniki analizy wskaźnikowej zostały zaprezentowane z wykorzystaniem oprogramowania geoinformatycznego w odniesieniu do poszczególnych jednostek urbanistycznych oraz wyników analiz ilościowych w formie zestawień tabelarycznych oraz wykresów. Zastosowano następujące metody prezentacji kartograficznej:

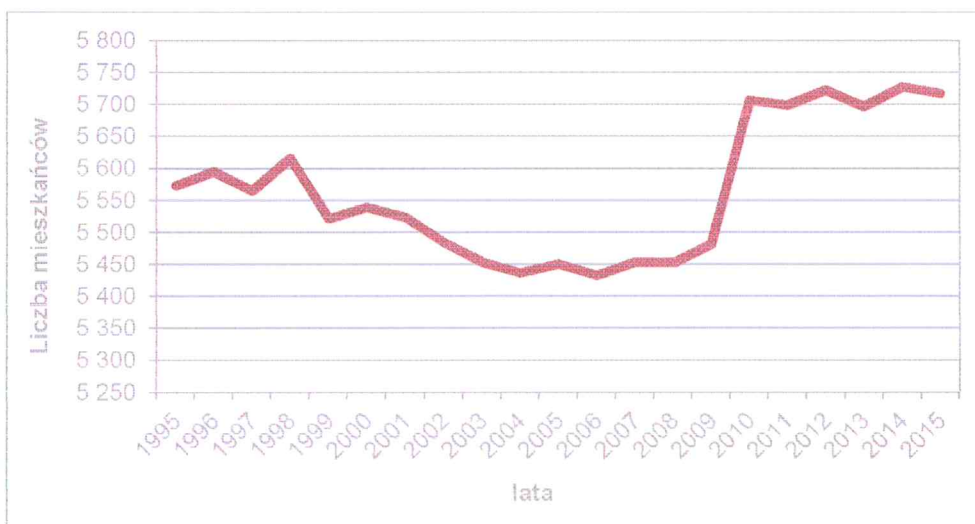
1. kartogram do ilościowego przedstawienia na mapie średniej intensywności określonego zjawiska w granicach przyjętych pól odniesienia, przedziały klasowe wybrano metodą odchylenia standardowego lub metodą naturalnych granic,
2. kartodiagram do ilościowego przedstawienia na mapie bezwzględnej wartości określonego zjawiska w granicach przyjętych pól odniesienia,
3. punktowa do jakościowego przedstawienia na mapie zjawisk niekwantyfikowanych.

Zebrane i uporządkowane dane zostały następnie wykorzystane do wyliczenia wartości wskaźników delimitacyjnych. W ramach zasięgu obszaru zdegradowanego dokonano wyboru obszaru rewitalizacji. Wybór obszaru rewitalizacji został wsparty procesem partycypacji społecznej, tj. ankietyzacji wśród wszystkich zainteresowanych interesariuszy, a także wnioskami ze spotkań z mieszkańcami i wywiadami z przedstawicielami lokalnych organizacji. Celem prowadzonego badania było zgromadzenie informacji i pozyskanie opinii zainteresowanych stron odnośnie do obszarów gminy szczególnie wymagających podjęcia działań rewitalizacyjnych.

3.4. Demografia

W Gminie Załuski według stanu na 30.06.2016 r. zameldowanych jest 5657 osób. W latach 1995-2006 liczba osób zameldowanych w gminie zmniejszała się, następnie nastąpił wzrost liczby ludności do poziomu, który utrzymuje się do chwili obecnej. W trakcie partycypacji społecznej interesariusze wskazali, że istotnym problemem w sferze społecznej jest dla nich odpływ młodych ludzi z terenu Gminy oraz starzenie się społeczeństwa. Analogiczne problemy zostały zdiagnozowane w „Strategii Rozwoju Gminy Załuski na lata 2016-2020”.

Wykres nr 1 Liczba ludności Gminy Załuski w latach 1995-2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przyrost naturalny przyjmował wartości ujemne w latach 2010-2012 (odpowiednio: -19, -13 oraz -1), a także w 2015 r., w którym wartość przyrostu naturalnego była równa -5. W roku 2013 oraz 2014 wartość przyrostu naturalnego w Gminie Załuski była dodatnia i wyniosła +3 oraz +5. Gmina charakteryzuje się dodatnim saldem migracji, w latach 2010-2015 jedynie w 2013 r. wartość salda migracji była ujemna i wynosiła -21.

Istotnym z punktu widzenia diagnozy stanu gminy jest udział poszczególnych grup wiekowych w populacji mieszkańców (wykres nr 2).

Wykres nr 2 Struktura wiekowa mieszkańców gminy

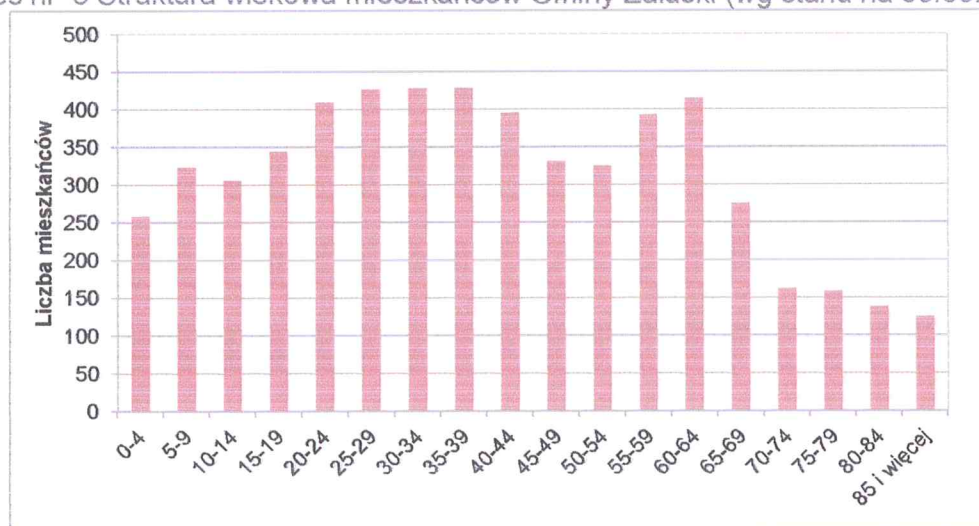

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

21,8% mieszkańców Gminy Załuski to ludzie do 20. roku życia, 30% ma pomiędzy 20 a 40 lat, kolejne 25,6% nie ukończyło 60 lat, a 22,6% osób ma więcej niż 60 lat (wykres nr 3). Charakterystyczny dla Gminy jest wieloletni trend zmniejszania się udziału ludzi młodych (do

19 roku życia) w ogólnej liczbie mieszkańców. Równocześnie następuje wzrost udziału najstarszych grup wiekowych. Może to stanowić symptom starzejącego się społeczeństwa Gminy Załuski, jak również wskazywać na konieczność podjęcia działań dedykowanych starszym mieszkańcom gminy przy jednoczesnym zapewnieniu aktywności dla osób młodych.

Wykres nr 3 Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Załuski (wg stanu na 30.06.2016 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.5. Bezrobocie

Brak zatrudnienia albo wykonywania pracy zarobkowej, zwłaszcza w perspektywie długoterminowej może być przyczyną problemów na płaszczyźnie ekonomicznej, ale także prowadzić do szeregu negatywnych zjawisk prowadzących do degradacji społecznej. Do tego rodzaju zjawisk można zaliczyć utrwalanie niekorzystnych wzorców postaw społecznych, tj. bierność, bezczynność czy bezradność i dziedziczenie ich przez kolejne pokolenia. Brak pracy może także prowadzić do wzrostu przestępczości na danym terenie, albo rodzić inne negatywne czy patologiczne zachowania, tj. niewywiązywanie się z obowiązków rodzicielskich, zaniedbanie kwestii edukacji dzieci i młodzieży.²⁰ W statystyce urzędów pracy osobą bezrobotną jest osoba niezatrudniona i niewykonywająca innej pracy zarobkowej, zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia, zarejestrowana we właściwym dla miejsca zameldowania stałego lub czasowego powiatowym urzędzie pracy oraz poszukująca zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, natomiast stopa bezrobocia jest to procentowy udział bezrobotnych (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności aktywnej zawodowo (ogółem lub danej grupy).²¹

²⁰ Demograficzne i społeczne uwarunkowania rewitalizacji miast w Polsce, praca pod red. Andrzeja Zborowskiego, Instytut Rozwoju Miast, tom 5, Kraków, 2009.

²¹ Zasady metodyczne statystyki rynku pracy i wynagrodzeń, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, 2008 [dostępne: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/zasady-metodyczne-rocznik-pracy/zasady-metodyczne-statystyki-rynku-pracy-i-wynagrodzen,1,1.html>]

Udział osób bezrobotnych w populacji mieszkańców (WS1)

Liczba osób bezrobotnych na terenie Gminy Załuski podlegała w ostatnich latach znacznym zmianom. W latach 2010-2013 liczba bezrobotnych znacznie wzrosła, by następnie powrócić w roku 2016 do początkowego poziomu.

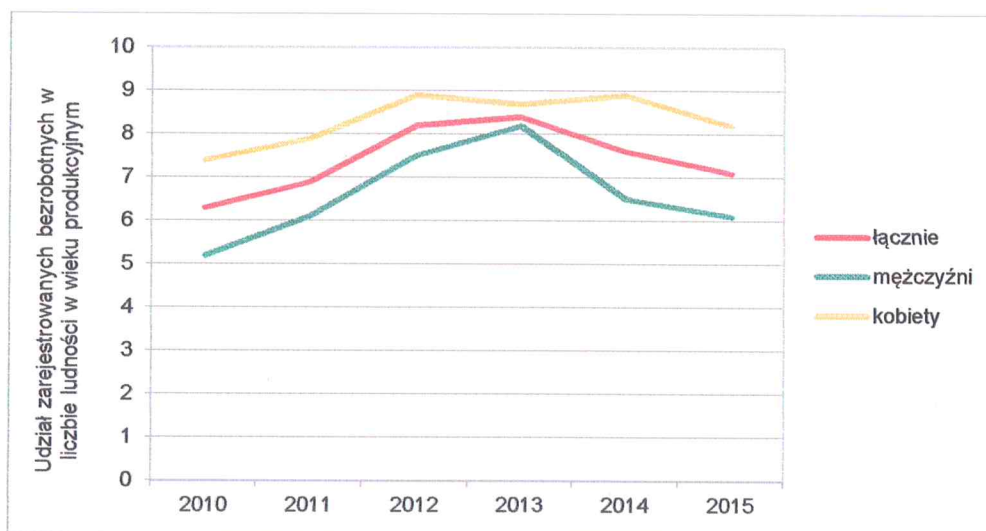
Wykres nr 4 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w latach 2010-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2015 r. dla Gminy Załuski wynosił 7,1%, dla powiatu płońskiego – 9,2%, podczas gdy dla województwa mazowieckiego wskaźnik ten wynosił 6,6%. Udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Załuski w roku 2015 był o około 0,75% wyższy niż w roku 2010.

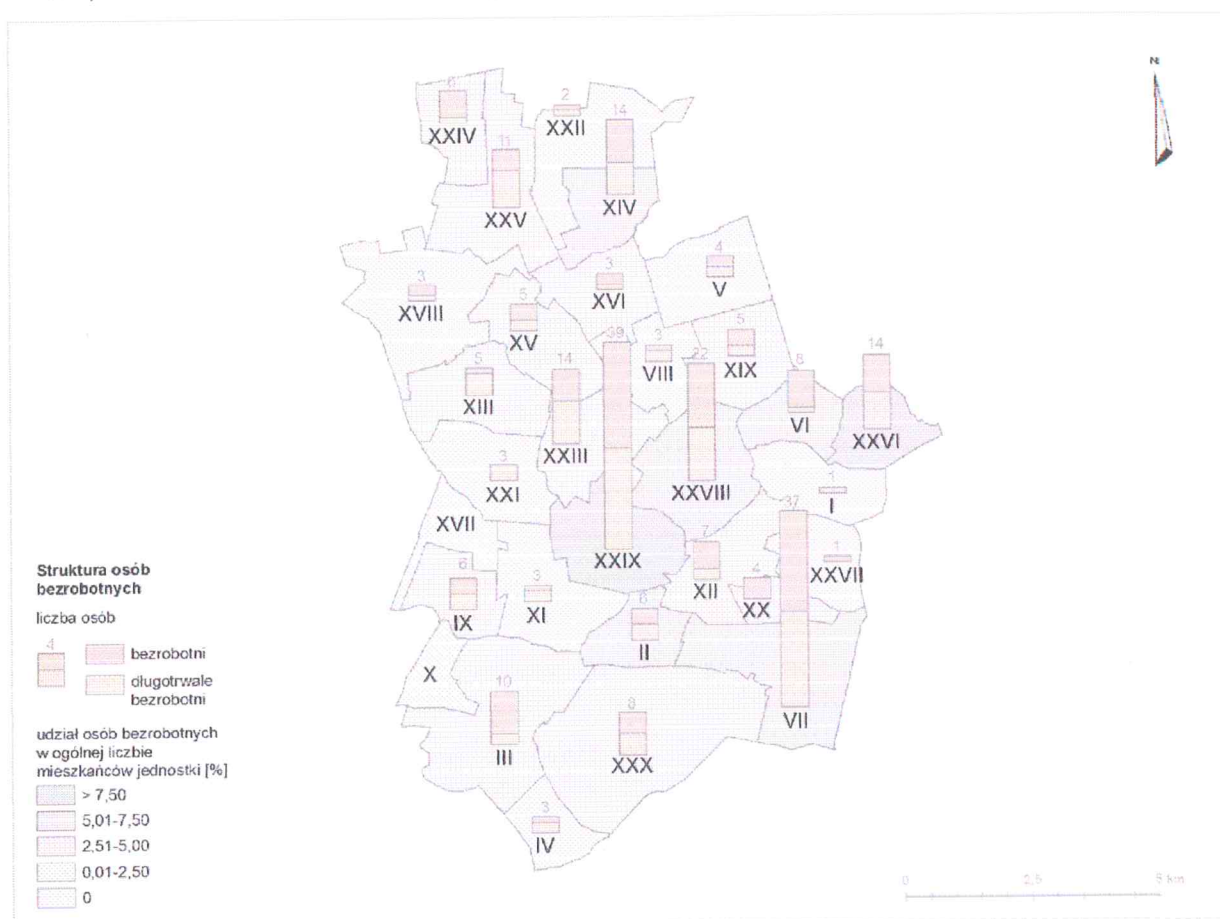
Wykres nr 5 Udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2010-2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na koniec czerwca 2016 r. liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Płońsku wynosiła 247 osób, z czego prawie 51% stanowiły kobiety.²² Największy udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców poszczególnych jednostek urbanistycznych został odnotowany dla sołectwa Zdunowo (10,71%). Ponad 6% udziałem osób bezrobotnych charakteryzują się jednostki: Wilamy i Koryciska, zaś najniższą wartość wskaźnika zanotowano dla Sadówca. Średnia wartość wskaźnika dla całej gminy wynosi 3,76%. Obserwowany był znaczący wzrost liczby bezrobotnych. Obecnie sytuacja powróciła do stanu z 2010 r. Ważną kwestią jest fakt, że zarówno ogólna liczba bezrobotnych kobiet, jak i ich udział w liczbie osób w wieku produkcyjnym jest wyższy niż w przypadku mężczyzn. Mieszkańcy Gminy Załuski postrzegają problem bezrobocia jako jeden z ważniejszych dla lokalnej społeczności.

Mapa nr 2 Udział osób bezrobotnych w liczbie mieszkańców jednostek urbanistycznych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Płońsku

²² Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Płońsku.

Odsetek długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w Gminie Załuski (WS2)

Istotne znaczenie w diagnozie społecznej sytuacji gminy posiada poziom natężenia i przestrzennej koncentracji wskaźnika, ukazującego odsetek osób długotrwale pozostających bez pracy. Długotrwale bezrobotny to bezrobotny, pozostający w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych.²³ Aktywizacja osób długotrwale bezrobotnych wymaga podjęcia szeregu działań i jest przedsięwzięciem bardzo skomplikowanym, gdyż brak doświadczenia zawodowego stanowi istotny czynnik utrudniający znalezienie zatrudnienia bądź podjęcia pracy zarobkowej.

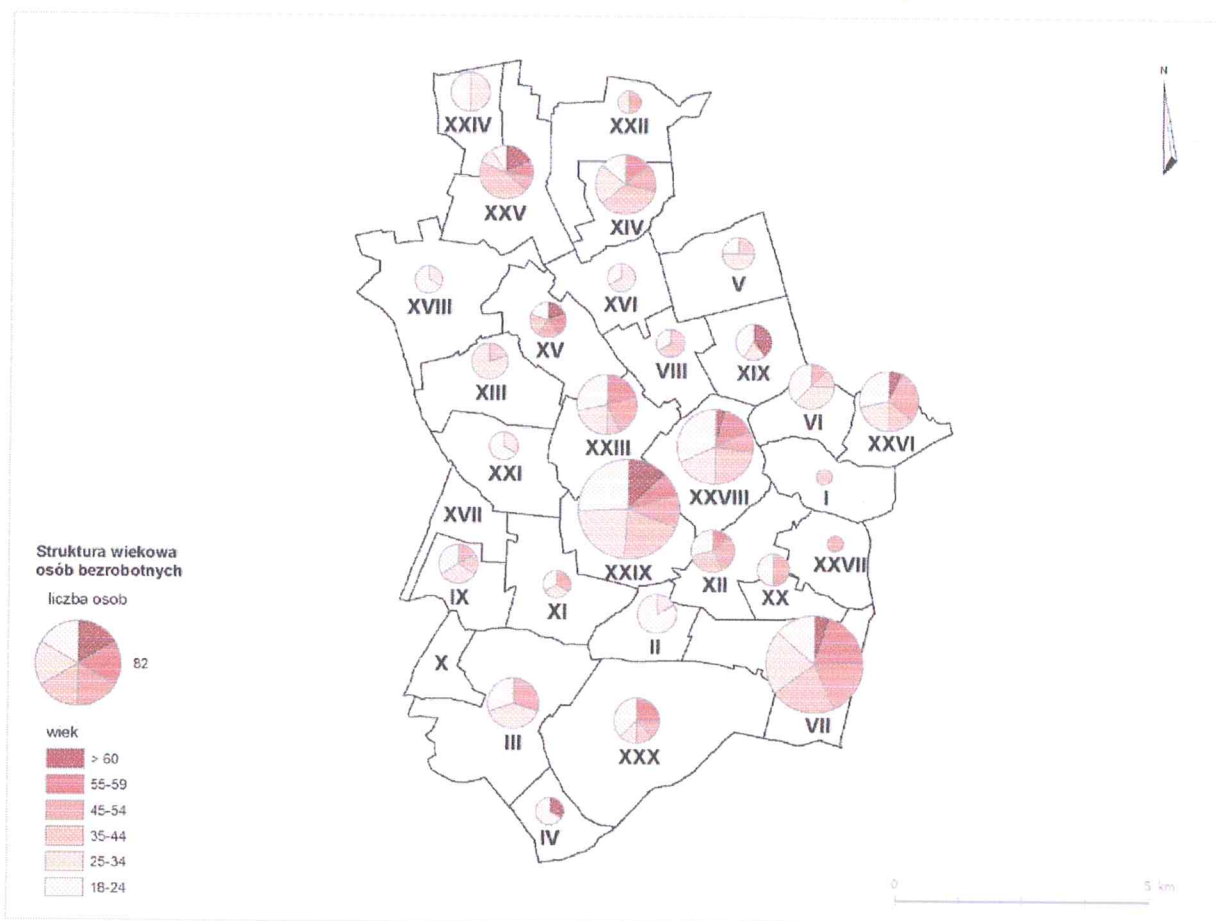
Wśród ogółu bezrobotnych w Gminie, ponad 46% stanowią mieszkańcy długotrwale pozostający bez pracy. Najwyższy odsetek osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych mieszkańców jednostek urbanistycznych odnotowano dla sołectwa Falbogi Wielkie oraz Stare Olszyny (100%), następnie dla jednostki Nowe Olszyny (80%). W miejscowościach Naborowo-Parcele, Sadówiec, Sobole oraz Wojny żaden mieszkaniec nie jest zarejestrowany w Powiatowym Urzędzie Pracy jako długotrwale bezrobotny (mapa nr 2).

Udział osób do 34 roku życia wśród zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców (WS3)

Jednym z problemów społecznych na terenie gminy jest bezrobocie wśród osób młodych do 34. roku życia. Ponad 51% wszystkich osób pozostających bez pracy stanowią osoby, które nie ukończyły 34 lat. Zjawisko to jest szczególnie niekorzystne ze względu na spadek aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców oraz konieczność wsparcia z tytułu pomocy społecznej (mapa nr 3). Wśród osób do 34. roku życia najwięcej osób bezrobotnych zamieszkuje Zdunowo (19), Kroczewo (13) oraz Załuski (11), natomiast pomiędzy 35 a 44 rokiem życia – Zdunowo i Kroczewo (po 8 osób). Wśród osób bezrobotnych pomiędzy 45. a 54. rokiem życia najwięcej z nich mieszka w Kroczewie (7) i Wilamach oraz Zdunowie (po 4 osoby). Wśród osób w wieku powyżej 55 roku życia, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy jako osoby bezrobotne, najwięcej mieszka w sołectwach: Kroczewo (9), Zdunowo (8) i Załuski (4 osoby).

²³ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, Dz.U. 2004 r., Nr 99, poz. 1001 z późn. zm.

Mapa nr 3 Struktura wiekowa osób bezrobotnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Pińsku

Udział bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej wśród zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców (WS4)

Z analizy struktury osób bezrobotnych według poziomu wykształcenia wynika, iż najliczniejszą grupę stanowią osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym, tj. 48% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. Niemalże połowa zarejestrowanych bezrobotnych nie posiada więc odpowiednich kwalifikacji do podjęcia zatrudnienia. Niezbędne jest więc prowadzenie działań, które pomogą zdobyć bezrobotnym odpowiednie kwalifikacje i doświadczenie w celu umożliwienia im powrotu na rynek pracy. Osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym stanowią 23%, a z wykształceniem średnim ogólnokształcącym to 13% bezrobotnych. Osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym to kolejne 12% bezrobotnych. Najmniej liczną grupę osób wśród bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem wyższym, tj. 4% (mapa nr 4). Mieszkańcy wskazywali na kluczową rolę, którą pełni praca, w umożliwieniu wyjścia z sytuacji kryzysowej.

Mapa nr 4 Poziom wykształcenia osób bezrobotnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Pińsku

3.6. Ubóstwo

Ubóstwo to pojęcie, które z jednej strony określa warunki życia jednostki, a z drugiej strony wskazuje na nierówności i sprzeczności występujące w społeczeństwie. Jest zjawiskiem wielowymiarowym, a dla polityki społecznej podstawowe znaczenie mają informacje dotyczące zasięgu ubóstwa ekonomicznego.²⁴ Czynnikiem istotnie decydującym o sytuacji materialnej jednostki i jej rodziny, jest miejsce zajmowane na rynku pracy. Ubóstwem zagrożone są przede wszystkim osoby bezrobotne i rodziny osób bezrobotnych. Zasięg ubóstwa jest zróżnicowany w zależności od grupy społeczno-ekonomicznej, określanej na podstawie przeważającego źródła dochodów. W najtrudniejszej sytuacji znajdowały się osoby żyjące w gospodarstwach domowych utrzymujących się z tzw. innych niezarobkowych źródeł, w tym przede wszystkim w gospodarstwach, których podstawę utrzymania stanowiły świadczenia społeczne inne niż renty i emerytury. Pauperyzacji sprzyja także wykonywanie nisko płatnej pracy, a dotyczy to głównie osób o niskim poziomie wykształcenia, pracujących

²⁴ Ubóstwo w Polsce w latach 2013 i 2014, 2015, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa [dostępne: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/ubostwo-pomoc-spoeczna/ubostwo-w-polsce-w-latach-2013-i-2014,1,6.html>]

na stanowiskach robotniczych. Wykształcenie jest jednym z najważniejszych czynników różnicujących zagrożenie ubóstwem.²⁵ Walka z wykluczeniem, ubóstwem i nieporadnością życiową została uznana w „Strategii Rozwoju Gminy Załuski na lata 2016-2020” jako jedno z istotnych wyzwań stojących przed władzami Gminy, mających kluczowe znaczenie dla rozwoju gminy.

Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w populacji mieszkańców (WS5)

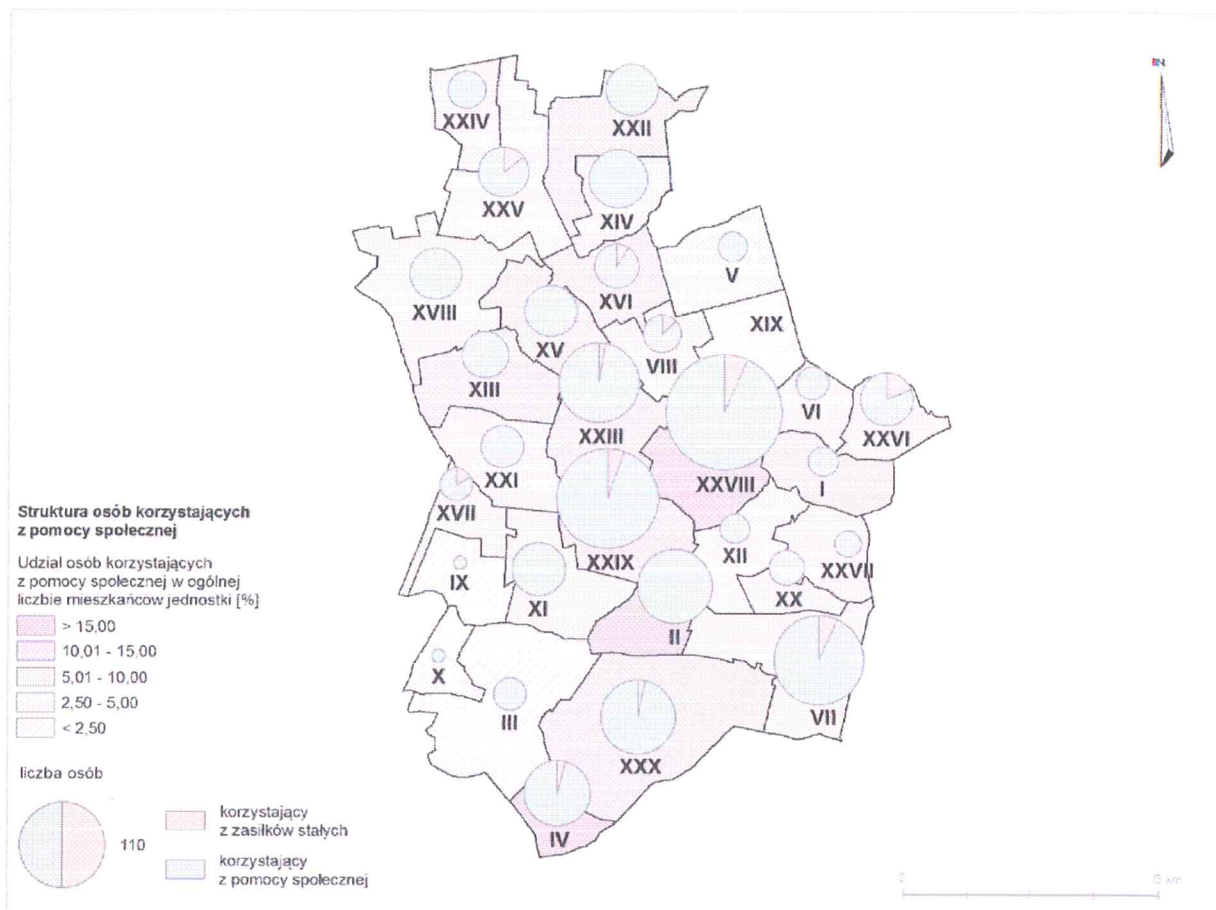
Według danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Załuskach 482 osoby korzystają z pomocy świadczonej przez ośrodek. Głównym powodem przyznawania świadczeń z pomocy społecznej mieszkańcom gminy jest ubóstwo, a następnie bezrobocie, długotrwała choroba i niepełnosprawność. Problem bezrobocia i ubóstwa był wskazywany przez mieszkańców w ramach partycypacji społecznej jako istotna przeszkoda w rozwoju gminy, która wymaga podjęcia działań naprawczych. Najwyższy odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w populacji mieszkańców zanotowano dla sołectwa Gostolin (26,27%). 17,29% mieszkańców sołectwa Kamienica-Wygoda stanowią beneficjenci Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, a 16,87% mieszkańców sołectwa Załuski jest wspierane zasiłkami. Najmniejszy udział mieszkańców korzystających z pomocy społecznej w populacji mieszkańców charakteryzuje jednostki Smulska (0%) i Naborowo (0,60%) (mapa nr 5).

Udział osób pobierających zasiłki stałe w liczbie korzystających z pomocy społecznej (WS6)

Zasiłki stałe, w rozumieniu ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. 2004, nr 64, poz. 593 z późn. zm.), otrzymują 22 osoby zamieszkałe w gminie. Najwięcej osób otrzymujących zasiłki stałe mieszka w Załuskach (5), Kroczewie, Wilamach i Zdunowie (po 3), Szczytnie (2), a po 1 osobie w następujących miejscowościach: Kamienica-Wygoda, Michałówek, Przyborowice Górne, Sadówiec, Stróżewo oraz Złotopolice (mapa nr 5).

²⁵ Tamże

Mapa nr 5 Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej i pobierających zasiłki stałe w liczbie mieszkańców jednostek urbanistycznych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Załuskach

3.7. Przestępczość

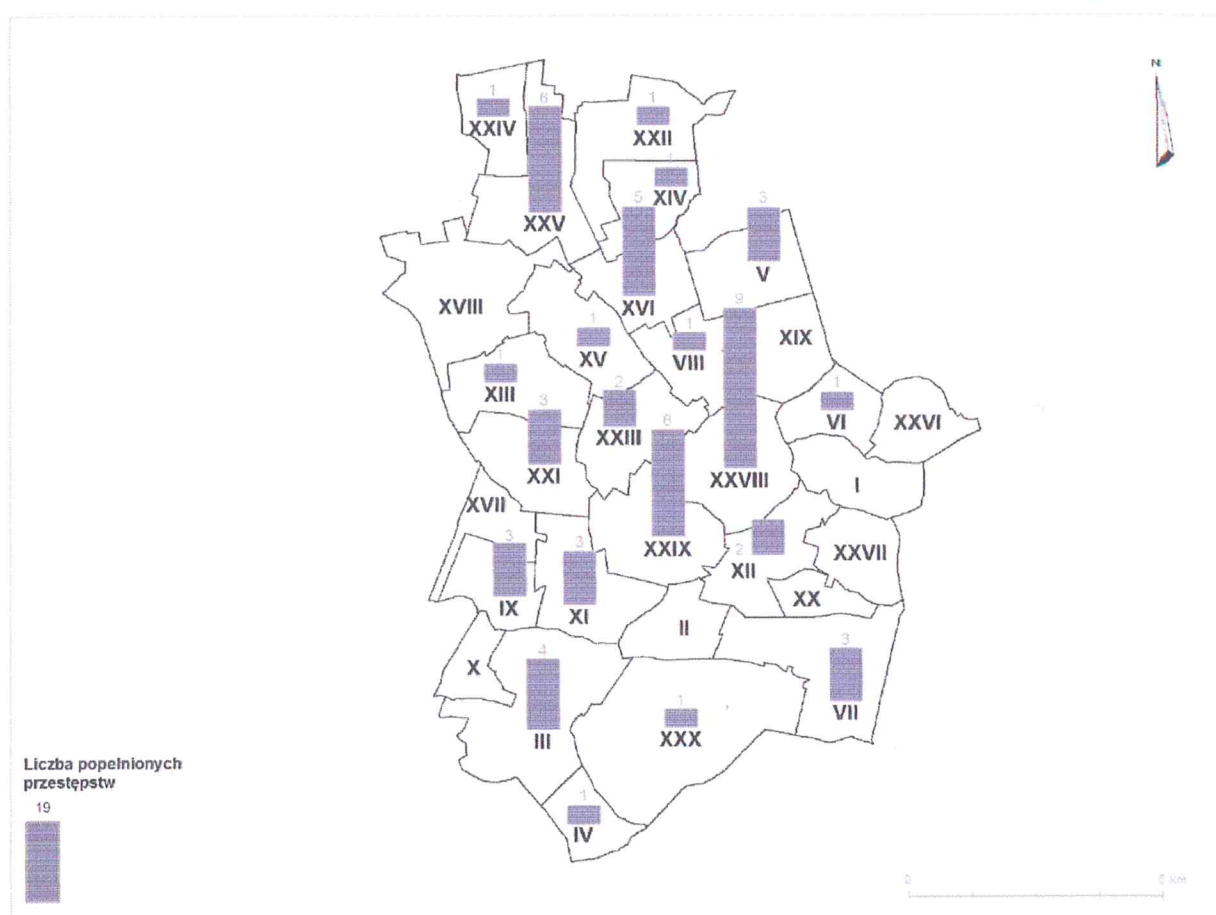
Kolejnym zjawiskiem umożliwiającym zdefiniowanie obszaru w stanie kryzysowym jest przestępczość. Często jest powiązana z innymi problemami społecznymi, tj. bezrobocie czy ubóstwo.

Liczba popełnionych przestępstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców (WS7)

Do analizy zjawiska przestępczości w Gminie wykorzystano dane Komendy Powiatowej Policji w Płońsku, dotyczące liczby popełnionych przestępstw na obszarze gminy. Od 1 stycznia do 30 czerwca 2016 r. na terenie gminy popełniono 58 przestępstw, z czego 21 to kradzieże lub kradzieże z włamaniem, dodatkowo odnotowane zostało 10 przypadków kierowania pojazdem w stanie nietrzeźwości, 3 przypadki kłusownictwa, po 2 przypadki znęcania się nad rodziną, niestosowania się do orzeczeń sądów i narkomanii, po 1 przypadku oszustwa oraz pobicia oraz 16 innych przestępstw. Dla porównania w 2015 r. na terenie Gminy Załuski popełniono łącznie 114 przestępstw. Najliczniejszą grupę stanowiły przestępstwa przeciwko mieniu (50 odnotowanych przypadków), w tym kradzież mienia (23

przestępstwa), uszkodzenie mienia (11 przestępstw) oraz kradzież mienia z włamaniem (7 przestępstw). Drugą najliczniejszą grupę stanowiły przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji (21 przestępstw), w tym nietrzeźwi kierujący – 19 przestępstw. Odnotowano również 9 gróźb karalnych i 11 przypadków znęcania się. Według danych Powiatowej Komendy Policji najwięcej przestępstw zostało popełnionych w Żaluskach (9), z czego 5 to przestępstwa przeciwko mieniu. Po 6 przestępstw popełniono w Szczytnie (3 przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji) i Zduńowie (4 przeciwko mieniu). W Przyborowicach Górnych popełniono 5 przestępstw, w Kamienicy 4, po 3 w Karolinowie, Kroczewie, Naborówcu, Starych Olszynch, po 2 w Niepiekłach, Stróżewie, a po 1 – w Kamienicy Wygodzie, Koryciskach, Michałówku, Nowych Olszynch, Nowych Wrońskach, Przyborowicach Dolnych, Starych Wrońskach, Szczytnikach i Złotopolicach.

Mapa nr 6 Liczba popełnionych przestępstw w jednostkach urbanistycznych gminy

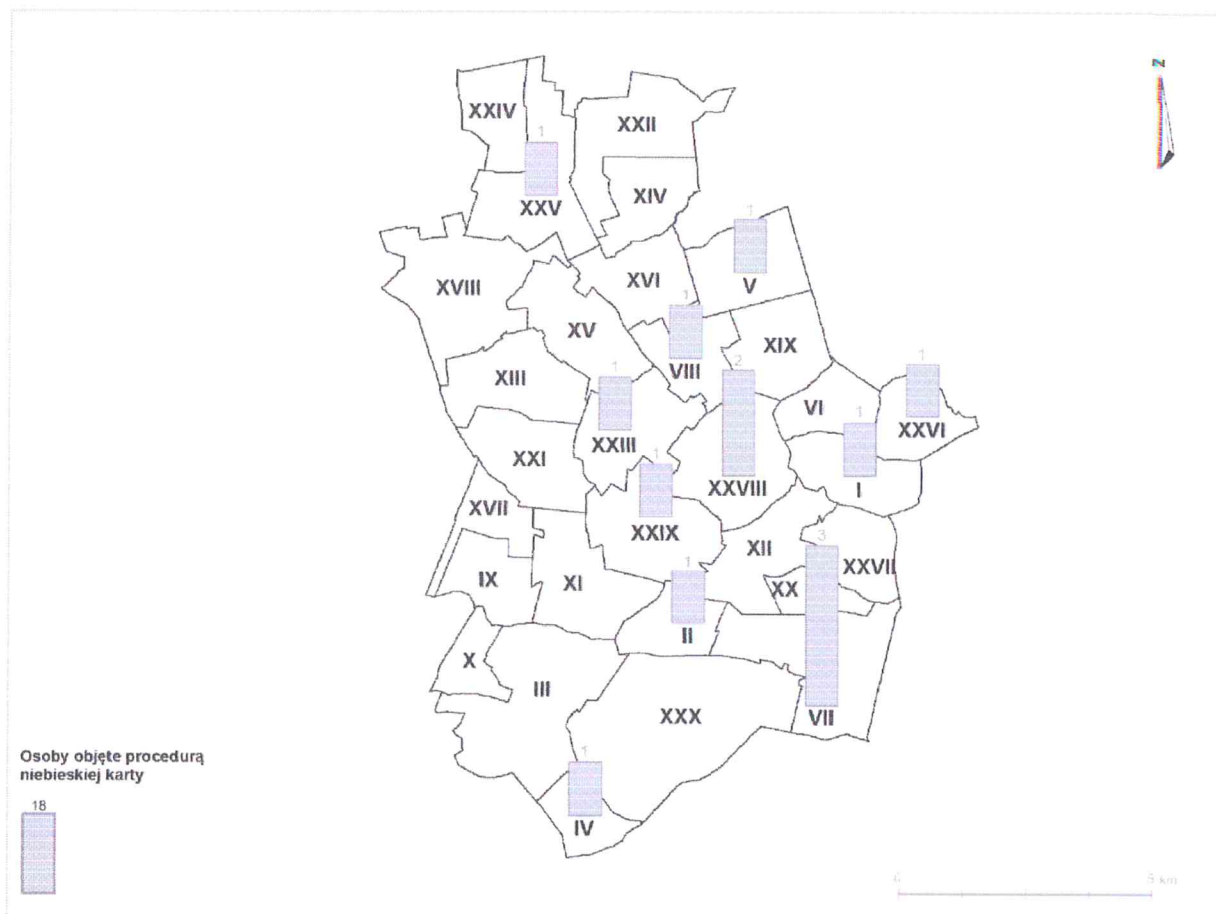
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowej Komendy Policji w Płońsku

Udział osób podlegających procedurze „Niebieskiej Karty” w przeliczeniu na 100 mieszkańców (WS8)

Spółecznie istotnym problemem jest przemoc w rodzinie. W ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. 2005 nr 180 poz. 1493 z późn. zm.) podniesiono, iż przemoc w rodzinie narusza podstawowe prawa człowieka, w tym prawo do

życia i zdrowia oraz poszanowania godności osobistej, a władze publiczne mają obowiązek zapewnienia wszystkim obywatelom równego traktowania i poszanowania ich praw i wolności. Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Załuskach wynika, iż procedurą „Niebieskiej Karty”²⁶ objętych jest 14 mieszkańców gminy (mapa nr 8), z tego 3 z Kroczewa, a 2 z Załusek.

Mapa nr 7 Liczba osób podlegających procedurze niebieskiej karty w jednostkach urbanistycznych gminy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Załuskach

Dla mieszkańców w celu przeciwdziałania zjawisku przemocy w rodzinie istotnym jest podjęcie działań, mających na celu integrację społeczną rodzin i edukację w zakresie świadomości społecznej i dobrych wzorców zachowań. Przemoc w rodzinie wiąże się także z problemem bezrobocia jako istotnie przyczyniającego się do ubóstwa, będącego przyczyną popełnianych przestępstw. Walka z wykluczeniem, ubóstwem i nieporadnością życiową to jedno z istotnych wyzwań stojących przed władzami Gminy, mających kluczowe znaczenie dla jej rozwoju.

²⁶ Na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”, Dz.U 2011, nr 209, poz. 1245.

3.8. Edukacja

Edukacja jest istotnym elementem, determinującym rozwój osobisty jednostek, a jednocześnie wpływającym istotnie na późniejsze zachowania i możliwości na rynku pracy, decyduje o statusie społecznym, a brak wykształcenia może być przyczyną marginalizacji na różnych płaszczyznach społecznych. Podnoszenie jakości kształcenia było wskazane w „Strategii Rozwoju Gminy Załuski na lata 2016-2020” jako jedno z istotnych wyzwań stojących przed władzami Gminy, mających kluczowe znaczenie dla jej rozwoju. W gminie funkcjonuje Publiczne Gimnazjum nr 1 im. Jana Pawła II w Kroczewie oraz Publiczne Gimnazjum nr 2 w Szczytnie. Wskaźnik jakości edukacji stanowią wyniki egzaminu gimnazjalnego.²⁷ Dane Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Warszawie za rok 2016²⁸ wskazują, iż średnie wyniki uzyskane w Publicznym Gimnazjum nr 1 im. Jana Pawła II w Kroczewie to 58,3% natomiast w Publicznym Gimnazjum nr 2 w Szczytnie to 59,4%. Dla porównania średnia dla powiatu płońskiego wynosi 53,6%.

Z analizy struktury osób bezrobotnych według poziomu wykształcenia wynika, że prawie 50% zarejestrowanych bezrobotnych nie posiada kwalifikacji zawodowych, umożliwiających podjęcie zatrudnienia. Istotne jest więc realizowanie działań, które będą stanowiły wsparcie w zdobywaniu niezbędnego doświadczenia zawodowego oraz kwalifikacji do podjęcia pracy. Jest to bezpośrednio związane z jakością systemu kształcenia osób do wykonywania zawodu, w tym realizacją kursów doszkalających. Jako przedsięwzięcie wymagające realizacji mieszkańcy w ramach partycypacji społecznej wskazali prowadzenie dodatkowych zajęć edukacyjnych, a także szkoleń dla mieszkańców.

3.9. Aktywność społeczna

Aktywność społeczna to wszystkie unormowane społecznie działania jednostek, wykonywane w ramach określonych ról społecznych.²⁹

Liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców (WS9)

Współpraca władz gminy z organizacjami pozarządowymi jest określona w „Wieloletnim Programie Współpracy Gminy Załuski z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2016 r. poz. 239) na lata 2016-2020”. Do zadań priorytetowych zaliczone zostały:

²⁷ Dla ujednoczenia informacji przyjęto wskaźnik opisujący średni wynik z wykorzystaniem średniej ważonej, obejmujący część humanistyczną, matematyczno-przyrodniczą i język nowożytny.

²⁸ Dane Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Warszawie,

http://bip.oke.waw.pl/bip/bip_534GIMNAZJUM_Wstepne%20informacje%20o%20wynikach_OKE.pdf.pdf.

²⁹ Definicja za encyklopedią PWN.

1. w zakresie porządku i bezpieczeństwa publicznego oraz przeciwdziałania patologiom społecznym: realizacja programów dotyczących poprawy bezpieczeństwa, zdrowotnych, profilaktycznych (narkomanii i antyalkoholowych) i innych, działania na rzecz zwiększenia świadomości społecznej dzieci i młodzieży na temat bezpieczeństwa na drogach, wspieranie działań służących przeciwdziałaniu patologiom społecznym wśród dzieci i młodzieży,
2. w zakresie promocji i ochrony zdrowia: wspieranie działań dotyczących profilaktycznej opieki zdrowotnej nad dziećmi, młodzieżą i dorosłymi mieszkańcami, wspieranie działań w zakresie rehabilitacji zdrowotnej, promocja zdrowia, prowadzenie poradnictwa medycznego,
3. w zakresie działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych: wspieranie inicjatyw społeczności lokalnych, wspomaganie działalności stowarzyszeń w organizacji działań na rzecz lokalnej społeczności.³⁰

Następujące organizacje, działające na terenie Gminy Załuski, zostały wpisane do Rejestru Stowarzyszeń Krajowego Rejestru Sądowego:

- Stowarzyszenie Kobiet „Karolina” z Karolinowa (KRS 0000406485),
- Stowarzyszenie Promocji Oświaty i Kultury „Mały Miś” w Karolinowie (KRS 0000463875),
- Ochotnicza Straż Pożarna w Kroczewie (KRS 0000162917),
- Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Kroczewa i Okolic w Kroczewie (KRS 0000286294),
- Ochotnicza Straż Pożarna w Nowych Wrońskach (KRS 0000165168),
- Ochotnicza Straż Pożarna w Smulskach (KRS 0000161446),
- Ochotnicza Straż Pożarna w Szczytnie (KRS 0000165725),
- Stowarzyszenie Kobiet Gminy Załuski w Szczytnie (KRS 0000402570),
- Gminny Związek Rolników Kólek i Organizacji Rolniczych w Załuskach (KRS 0000153308),
- Ochotnicza Straż Pożarna w Załuskach (KRS 0000161445),
- Towarzystwo Przyjaciół Załusk w Załuskach (KRS 0000344283).

Celem działalności Stowarzyszenia Kobiet „Karolina” jest promocja Gminy Załuski, podnoszenie poziomu kulturalnego społeczności wiejskiej, aktywizowanie mieszkańców do działań na rzecz rozwoju środowiska wiejskiego, działanie na rzecz rozwoju różnych form przedsiębiorczości na wsi, dbałość o zachowanie kultury materialnej i niematerialnej regionu, propagowanie metod i sposobów produkcji zdrowej żywności oraz zdrowego stylu życia oraz dbałość o ochronę przyrody i krajobrazu. Towarzystwo Przyjaciół Załusk działa w zakresie ochrony dóbr kultury i tradycji, krajoznawstwa oraz wypoczynku dzieci i młodzieży, upowszechniania ochrony zdrowia, kultury fizycznej i sportu, wspomaganie rozwoju wspólnot i społeczności lokalnych, wspomaganie rozwoju drobnej przedsiębiorczości oraz pomoc

³⁰ Wieloletni Program Współpracy Gminy Załuski z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art.3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2016 r. poz. 239) na lata 2016–2020, przyjęty uchwałą Nr 116/XXIV/2016 Rady Gminy Załuski z dnia 24 maja 2016 r.

osobom bezrobotnym, ekologii i ochrony dziedzictwa przyrodniczego, promocji i rozwoju ekonomicznego regionu, wspierania edukacji i rozwoju intelektualnego, przeciwdziałania patologii społecznej, rozwoju kulturalnego, fizycznego i wypoczynku mieszkańców, a w szczególności dzieci, wyrównywania poziomu wiedzy dzieci i dostępu do nauki, kultury fizycznej i sportu, wspierania inicjatyw społecznych na rzecz infrastruktury dróg, sieci wodnokanalizacyjnej oraz sieci telekomunikacyjnej i informatycznej, wspierania dzieci i młodzieży oraz rodzin w trudnej sytuacji życiowej, propagowanie wśród mieszkańców wsi wiedzy o nowoczesnych formach gospodarowania finansami. Celem działania Stowarzyszenia Promocji Oświaty i Kultury „Mały Miś” jest: rozwój działalności edukacyjnej na terenach wiejskich oraz podejmowanie działań na rzecz rozwoju edukacji dzieci, młodzieży i dorosłych, wspieranie inicjatyw promujących książkę i czytelnictwo, wspieranie rozwoju technik informacyjnych w edukacji, reprezentowanie członków stowarzyszenia, ich opinii, potrzeb, interesów i uprawnień wobec społeczeństwa i władz oraz zabieranie głosu w sprawach dotyczących kultury i oświaty, doskonalenie zawodowe członków stowarzyszenia, szerzenie idei działalności społecznej, kształtowanie i rozwój metod edukacji, kształtowanie postaw prospołecznych wśród społeczności lokalnej, rozwój sztuki i kultury w ramach działalności statutowej, promocyjne działania marketingowe, rozpoznawanie, rozbudzanie i zaspokajanie potrzeb edukacyjnych oraz zainteresowań kulturalno-społecznych oraz przygotowywanie i organizowanie imprez kulturalnych. Stowarzyszenie na rzecz rozwoju Kroczewa i okolic działa w zakresie: ochrony dóbr kultury i tradycji, krajoznawstwa oraz wypoczynku dzieci i młodzieży, upowszechniania rozwoju wspólnot i społeczności lokalnych, wspomaganie rozwoju drobnej przedsiębiorczości, ekologii i ochrony dziedzictwa przyrodniczego, promocji i rozwoju ekonomicznego regionu, wspierania edukacji i rozwoju intelektualnego oraz przeciwdziałania patologii społecznej. Z kolei celem działania Stowarzyszenia Kobiet Gminy Załuski jest: działanie na rzecz rozwoju przedsiębiorczości kobiet, aktywizacja i promowanie kobiet w życiu społecznym, gospodarczym i kulturalnym, działania na rzecz podnoszenia kwalifikacji kobiet w celu uzyskania alternatywnych źródeł utrzymania, wszechstronne propagowanie informacji, metod i technik w zakresie prowadzenia gospodarstw domowych, prowadzenie działalności kulinarnej, prowadzenie wśród kobiet działalności społeczno-wychowawczej i oświatowo-kulturalnej, promocja i popieranie produktów lokalnych, pobudzanie świadomości społeczeństwa lokalnego do kultywowania tradycji, zwyczajów lokalnych, ochrona dziedzictwa kulturowego, integracja kobiet, współpraca i wzajemne wspieranie się oraz pomoc członkom stowarzyszenia, współpraca z organami władzy samorządowej, organizacjami społecznymi zawodowymi oraz promowanie Gminy Załuski. Celem Gminnego Związku Rolników jest: jednoczenie sił społecznych rolników, utrwalanie własności i prawa dziedziczenia indywidualnych gospodarstw rolnych, równoprawne traktowanie zawodu rolnika z innymi grupami zawodowymi. obrona praw i interesów zawodowych, materialnych, socjalnych i kulturalnych rolników indywidualnych oraz ich rodzin, rozwój indywidualnych gospodarstw rolnych i wzrost ich produktywności. zapewnienie opłacalności produkcji rolnej i należytego wyposażenia rolnictwa w środki do produkcji. Oraz poprawa materialnych, socjalnych i oświatowo-kulturalnych warunków pracy i życia ludności rolniczej. Głównym celem działania Ochotniczych Straży Pożarnych jest prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz współdziałanie w tym zakresie

z instytucjami i stowarzyszeniami, branie udziału w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochroną środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń, informowanie ludności o istniejących zagrożeniach pożarowych i ekologicznych oraz sposobach ochrony przed nimi, rozwijanie wśród członków ochotniczej straży pożarnej kultury fizycznej i sportu oraz prowadzenie działalności kulturalno-oświatowej i rozrywkowej, uczestniczenie i reprezentowanie osp w organach samorządowych i przedstawicielskich.

Mieszkańcy wskazywali na problemy z kształtowaniem więzi społecznych zarówno wewnątrz poszczególnych sołectw, jak i w całej gminie oraz zwrócili uwagę na potrzebę organizacji większej liczby wydarzeń o charakterze kulturalnym oraz sportowym. Niedostateczna liczba miejsc i wydarzeń, w których mieszkańcy mogliby nawiązywać kontakty, poznawać się nawzajem, ale także zapoznawać z lokalną historią i tradycją wpływają niekorzystnie na relację międzyludzkie. Wskazali także na konieczność większego wsparcia organizacji pozarządowych i realizowanych przez nie zadań z zakresu integracji społecznej oraz międzypokoleniowej, gdyż niewystarczająca integracja mieszkańców poszczególnych sołectw powoduje trudności w podejmowaniu wspólnych działań na rzecz rozwoju poszczególnych miejscowości. Podkreślano rolę parafii w procesie integracji mieszkańców. Jednocześnie poprawa infrastruktury społecznej została zdiagnozowana przy opracowaniu celów i założeń w „Strategii Rozwoju Gminy Załuski na lata 2016-2020” jako jedno z istotnych wyzwań stojących przed władzami Gminy, mających kluczowe znaczenie dla jej rozwoju.

Mapa nr 8 Liczba organizacji pozarządowych w jednostkach urbanistycznych

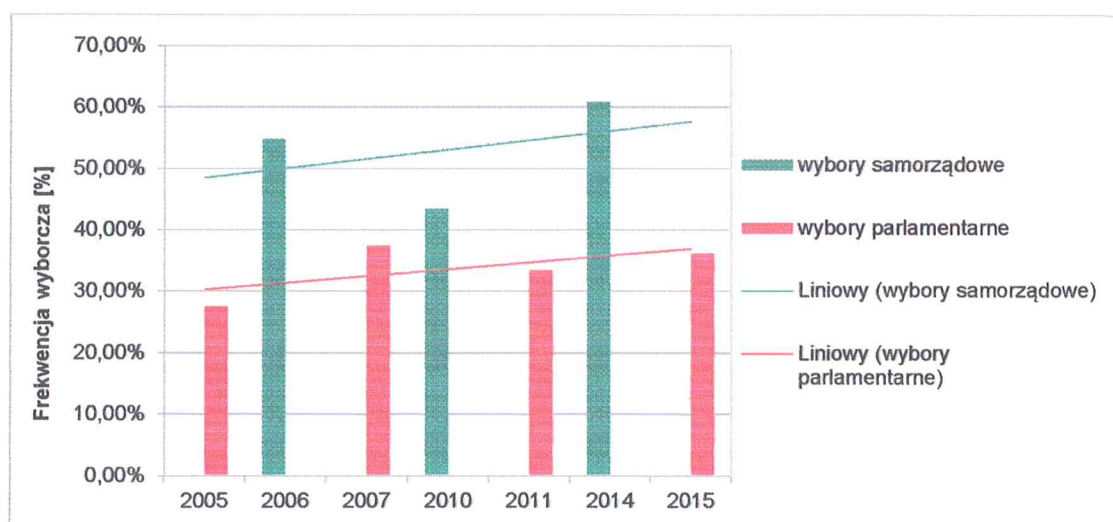

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Rejestru Stowarzyszeń Krajowego Rejestru Sądowego

Frekwencja w wyborach samorządowych w 2014 r. (WS10)

Według danych Państwowej Komisji Wyborczej w 2015 r. frekwencja wyborcza w wyborach parlamentarnych wyniosła 50,92% dla całego kraju, 58,71% dla województwa mazowieckiego, a w powiecie płońskim – 40,88%.³¹ W Gminie Załuski frekwencja w wyborach parlamentarnych wyniosła 36,32%. Może to świadczyć o stosunkowo niskim zainteresowaniu mieszkańców sprawami na poziomie kraju. Frekwencja w wyborach parlamentarnych w latach 2005-2015 utrzymuje nieznacznie wzrostowy trend. W roku 2007 do urn poszła największa część społeczności (37,52%). Wybory samorządowe odznaczają się wyższą frekwencją, gdyż mieszkańcy są bardziej zainteresowani sprawami lokalnymi i wyborem władz, które bezpośrednio mają wpływ na realizację zamierzonych działań. Frekwencja w wyborach samorządowych w całym kraju wyniosła 47,21%, w województwie mazowieckim – 51,07%, w powiecie płońskim – 53,09%, a w Gminie Załuski była wyższa i osiągnęła poziom 60,91%. W kolejnych wyborach w latach 2006-2014 frekwencja wyborcza wynosiła ponad 40%, osiągając najwyższą wartość w roku 2014.

Wykres nr 6 Frekwencja mieszkańców Gminy Załuski w wyborach parlamentarnych i samorządowych w latach 2005-2015

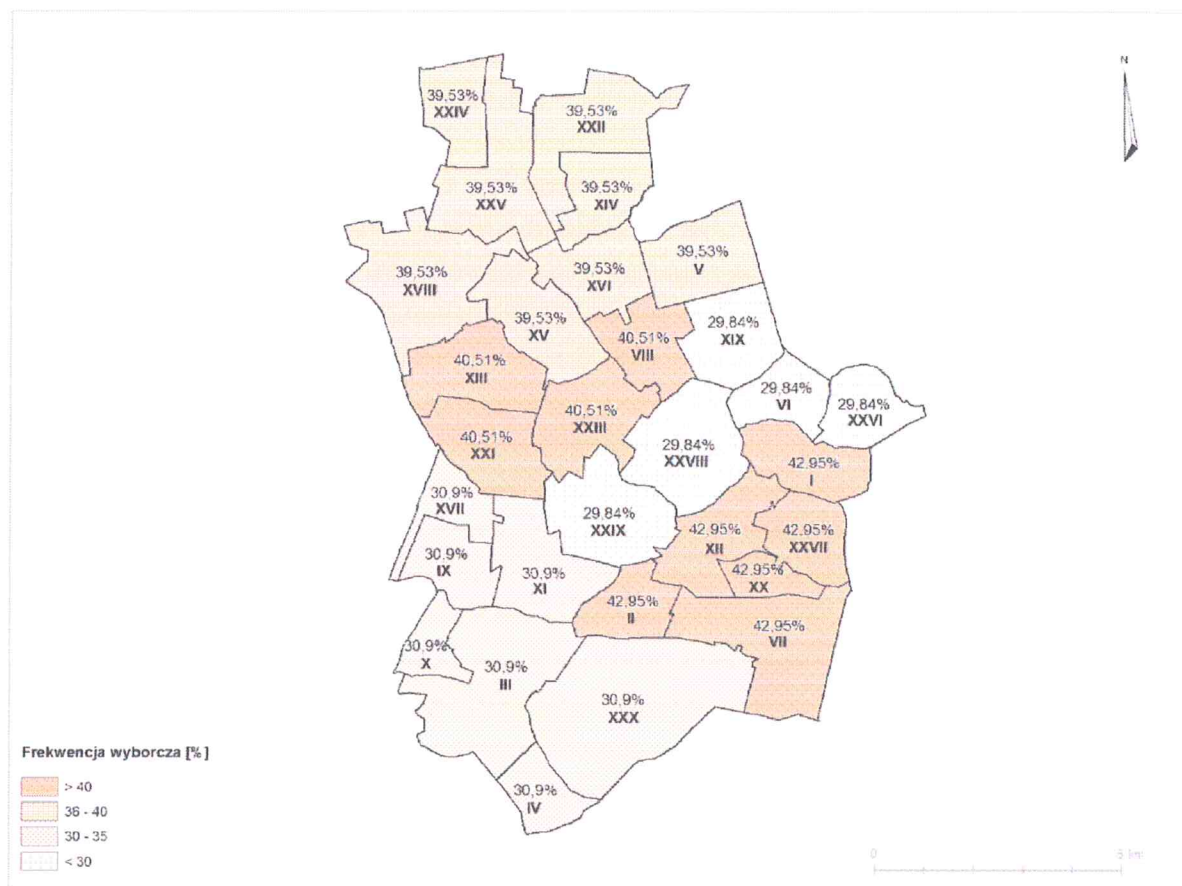

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej (www.pkw.gov.pl)

Zaangażowanie mieszkańców Gminy w wybory władz lokalnych, podobnie jak ma to miejsce w przypadku wyborów parlamentarnych, charakteryzuje tendencja wzrostowa.

³¹ Dane Państwowej Komisji Wyborczej dostępne: <http://parlament2015.pkw.gov.pl>.

Mapa nr 9 Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych w 2014 r.

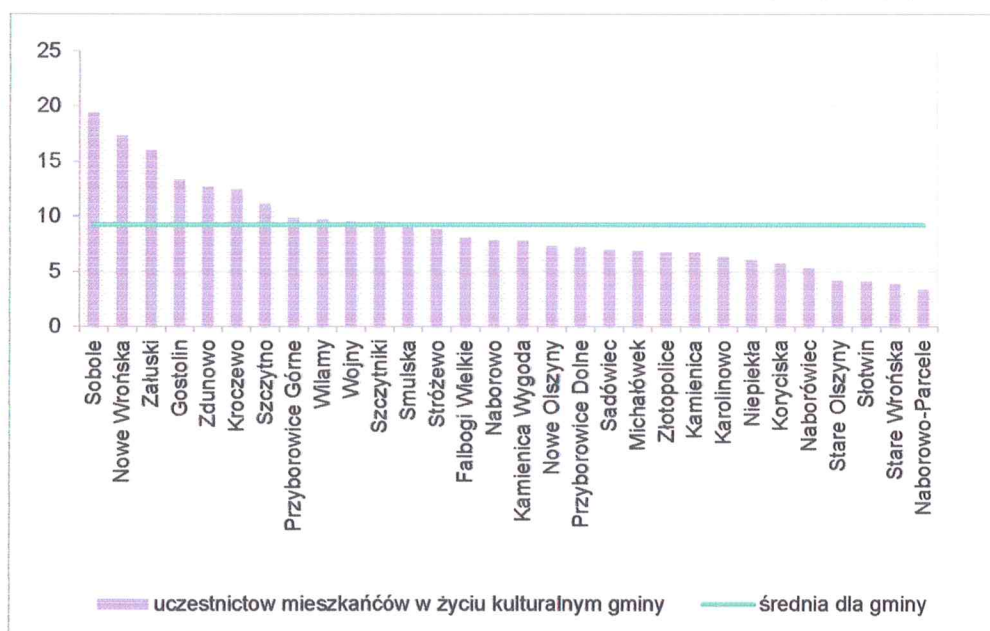

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej

Uczestnictwo mieszkańców w życiu kulturalnym gminy (WS11)

W ramach badania uczestnictwa mieszkańców w życiu kulturalnym gminy wykorzystano wskaźnik liczby mieszkańców zapisanych do biblioteki w przeliczeniu na 100 mieszkańców danej jednostki urbanistycznej (WS11). Liczba osób zapisanych do biblioteki w Żaluskach i korzystających z dostępnego księgozbioru może w pewien sposób świadczyć o aktywności kulturalnej mieszkańców. Należy jednak podkreślić, iż wskaźnik ten powinien być analizowany razem z organizacją imprez kulturalnych w gminie, a co z tym związane posiadaniem i wykorzystywaniem miejsc, w których takie imprezy, jak również integracja społeczna będą mogły być prowadzone. Dlatego też wykonano analizę jakości dostępnych miejsc w ramach sfery funkcjonalno-przestrzennej. Najwyższą wartość wskaźnika zanotowano dla miejscowości Michałówek, najniższą zaś dla – Soboli.

Wykres nr 7 Uczestnictwo mieszkańców w życiu kulturalnym gminy (WS11)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy

3.10. Identyfikacja obszarów w stanie kryzysowym pod względem sytuacji społecznej

Jako obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym można uznać taki, w którym nastąpiła koncentracja negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Do oceny sytuacji społecznej przyjęto wartości następujących wskaźników:

- Udział osób bezrobotnych w populacji mieszkańców (WS1).
- Odsetek długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych (WS2).
- Udział osób do 34 roku życia wśród zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców (WS3).
- Udział bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej wśród zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców (WS4).
- Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w populacji mieszkańców (WS5).
- Udział osób pobierających zasiłki stałe w liczbie korzystających z pomocy społecznej (WS6).
- Liczba popełnionych przestępstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców (WS7).
- Udział osób podlegających procedurze „Niebieskiej Karty” w 100 mieszkańców (WS8).
- Liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców (WS9).
- Frekwencja w wyborach samorządowych w 2014 r. (WS10).
- Liczba osób zapisanych do biblioteki w przeliczeniu na 100 mieszkańców (WS11).

Wartości przyjętych wskaźników, charakteryzujących sferę społeczną gminy, zostały zestawione w tabeli. Wyróżnieniem oznaczono te jednostki urbanistyczne, w których wartość wskaźnika odbiegała na niekorzyść od wartości średniej dla całej gminy.

Tabela nr 2 Wartości wskaźników charakteryzujących sytuację społeczną poszczególnych jednostek urbanistycznych Gminy Załuski

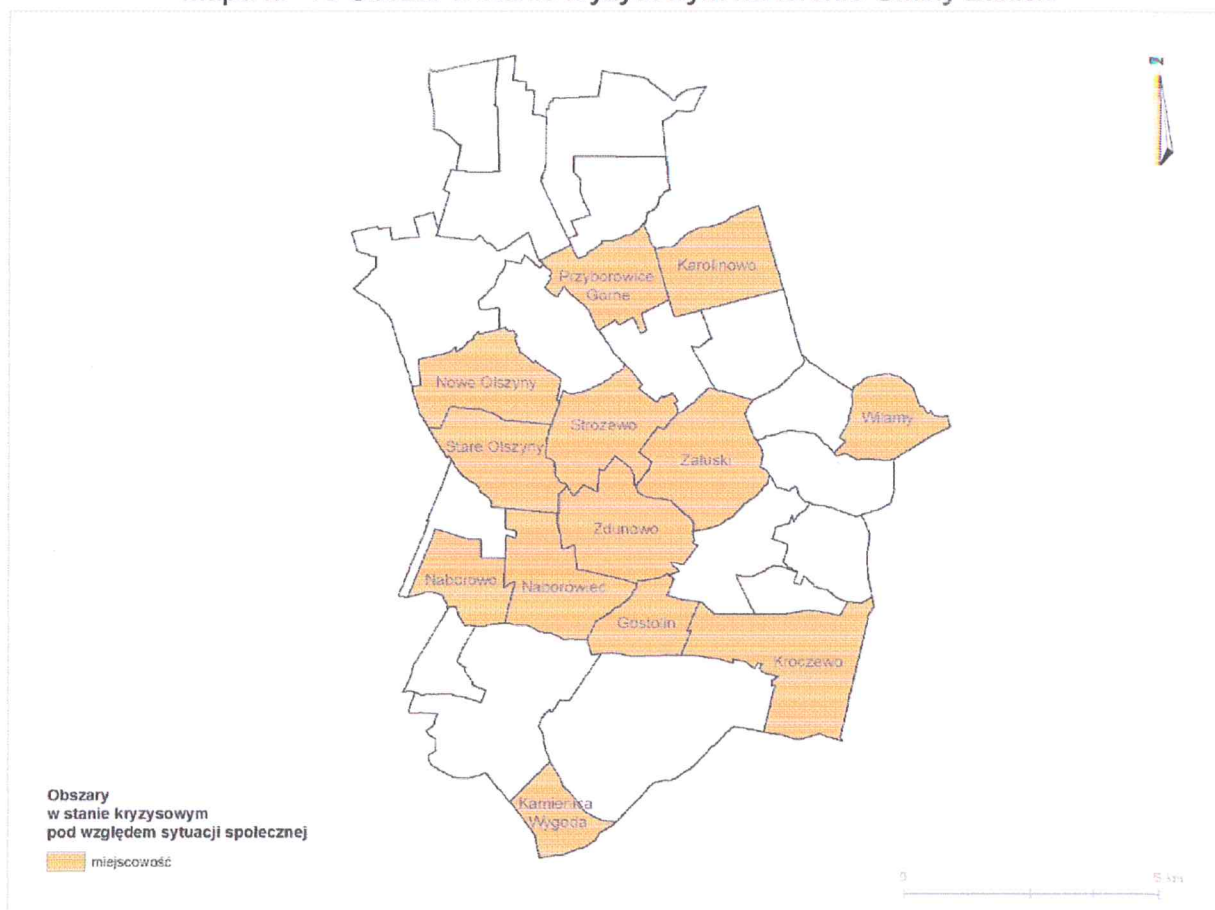
Lp.	Nazwa jednostki urbanistycznej	WS1	WS2	WS3	WS4	WS5	WS6	WS7	WS8	WS9	WS10	WS11
1	Falbogi Wielkie	2,1%	1,00	0,00	0%	10,6%	0,0%	0,00	2,13	0,00	60,47	6,38
2	Gostolin	5,1%	0,50	100,0	50%	26,3%	0,0%	0,00	0,85	0,00	60,47	6,78
3	Kamienica	2,6%	0,20	70,00	20%	1,6%	0,0%	1,05	0,00	0,00	56,61	5,76
4	Kamienica Wygoda	2,3%	0,67	66,67	67%	17,3%	4,3%	0,75	0,75	0,00	56,61	6,77
5	Karolinowo	4,8%	0,50	75,00	25%	3,0%	0,0%	1,80	0,60	1,20	68,70	9,58
6	Koryciska	6,8%	0,13	75,00	13%	5,1%	0,0%	0,85	0,00	0,00	56,11	12,71
7	Kroczewo	5,8%	0,49	35,14	51%	6,6%	7,1%	0,47	0,47	0,31	60,47	9,87
8	Michałówek	2,2%	0,67	33,33	0%	5,2%	14,3%	0,75	0,75	0,00	63,35	19,40
9	Naborowo	3,6%	0,50	66,67	33%	0,6%	0,0%	1,79	0,00	0,00	56,61	4,17
10	Naborowo-Parcele	0,0%	0,00	0,00	0%	1,3%	0,0%	0,00	0,00	0,00	56,61	12,50
11	Naborówiec	1,4%	0,67	66,67	33%	7,6%	0,0%	1,43	0,00	0,00	56,61	9,52
12	Niepiekła	5,0%	0,29	28,57	43%	3,5%	0,0%	1,42	0,00	0,00	60,47	7,80
13	Nowe Olszyny	4,3%	0,80	80,00	80%	10,4%	0,0%	0,87	0,00	0,00	63,35	6,96
14	Nowe Wrońska	5,8%	0,43	35,71	36%	7,9%	0,0%	0,41	0,00	0,41	68,70	5,37
15	Przyborowice Dolne	4,7%	0,40	20,00	60%	14,0%	0,0%	0,93	0,00	0,00	68,70	11,21
16	Przyborowice Górne	3,7%	0,33	100,0	33%	12,2%	10,0%	6,10	0,00	0,00	68,70	9,76
17	Sadówiec	0,0%	0,00	0,00	0%	7,2%	20,0%	0,00	0,00	0,00	56,61	7,25
18	Słotwin	1,9%	0,33	100,0	0%	9,6%	0,0%	0,00	0,00	0,00	68,70	7,01
19	Smulska	3,5%	0,40	60,00	20%	0,0%	0,0%	0,00	0,00	0,70	56,11	9,09
20	Sobole	3,4%	0,00	50,00	25%	5,9%	0,0%	0,00	0,00	0,00	60,47	3,39
21	Stare Olszyny	2,0%	1,00	100,0	67%	6,7%	0,0%	2,00	0,00	0,00	63,35	13,33
22	Stare Wrońska	1,4%	0,50	50,00	50%	10,5%	0,0%	0,70	0,00	0,00	68,70	4,20
23	Stróżewo	4,5%	0,57	50,00	36%	11,2%	2,9%	0,64	0,32	0,00	63,35	16,03
24	Szczytniki	4,7%	0,17	100,0	33%	6,3%	0,0%	0,79	0,00	0,00	68,70	3,94
25	Szczytno	3,7%	0,64	18,18	45%	4,0%	16,7%	2,00	0,33	0,67	68,70	7,33
26	Wilamy	9,5%	0,50	50,00	64%	8,8%	23,1%	0,00	0,68	0,00	56,11	6,12
27	Wojny	1,6%	0,00	0,00	0%	6,5%	0,0%	0,00	0,00	0,00	60,47	8,06
28	Załuski	5,3%	0,45	50,00	55%	16,9%	7,1%	2,17	0,48	0,72	56,11	8,92
29	Zdunowo	10,7%	0,49	48,72	79%	14,8%	5,6%	1,65	0,27	0,00	56,11	17,31
30	Złotopolice	3,0%	0,50	50,00	38%	11,2%	3,3%	0,37	0,00	0,00	56,61	7,84
	Dla całej gminy	4,4%	0,46	51,42	48%	8,5%	4,6%	1,03	0,25	0,19	60,91	9,23

Dla każdej jednostki urbanistycznej wyliczono wartości wskaźników w sferze społecznej (WS1 do WS11). Do klasyfikacji jednostek urbanistycznych wykorzystano średnią arytmetyczną. Kolorem czerwonym wyróżniono te jednostki, w których na podstawie analizy wskaźnikowej w sferze społecznej zdiagnozowano sytuację kryzysową, tj. odnotowano wartości niekorzystne dla co najmniej 6 wskaźników.

Tabela nr 3 Jednostki urbanistyczne Gminy Załuski w stanie kryzysowym pod względem sytuacji społecznej

lp.	nazwa jednostki urbanistycznej	liczba przekroczonych wskaźników	sytuacja kryzysowa
1	Falbogi Wielkie	5	nie
2	Gostolin	9	tak
3	Kamienica	5	nie
4	Kamienica Wygoda	8	tak
5	Karolinowo	5	tak
6	Koryciska	4	nie
7	Kroczewo	6	tak
8	Michałówek	4	nie
9	Naborowo	6	tak
10	Naborowo-Parcele	2	nie
11	Naborówiec	5	tak
12	Niepiekła	5	nie
13	Nowe Olszyny	6	tak
14	Nowe Wrońska	2	nie
15	Przyborowice Dolne	4	nie
16	Przyborowice Górne	5	tak
17	Sadówiec	3	nie
18	Słotwin	4	nie
19	Smulska	1	nie
20	Sobole	3	nie
21	Stare Olszyny	5	tak
22	Stare Wrońska	5	nie
23	Stróżewo	5	tak
24	Szczytniki	4	nie
25	Szczytno	4	nie
26	Wilamy	9	tak
27	Wojny	3	nie
28	Załuski	7	tak
29	Zdunowo	9	tak
30	Złotopolice	5	nie

Mapa nr 10 Obszar w stanie kryzysowym na terenie Gminy Załuski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie diagnozy stanu

Spółeczny aspekt rewitalizacji dotyczy zapobiegania wykluczeniu społecznemu oraz ponownej integracji grup zamieszkałych na danym obszarze z innymi częściami gminy. Konieczność integracji mieszkańców w istotny sposób wpłynie na jakość życia, a także wzajemne wspieranie w zakresie wychodzenia z sytuacji kryzysowej. Czynnikiem stanowiącym przyczynę wykluczenia są także wysoka stopa bezrobocia, a zwłaszcza bezrobocia długotrwałego, jak również niski poziom wykształcenia, oraz stosunkowo wysoki poziom przestępczości, będącej często wynikiem złej sytuacji materialnej.

4. Zasięg przestrzenny obszaru rewitalizacji

Diagnoza stanu została przeprowadzona w trzech etapach. Pierwszym z nich była analiza wskaźnikowa zjawisk społecznych na terenie Gminy Załuski, prowadząca do wskazania obszarów gminy znajdujących się w stanie kryzysowym. Celem prac w drugim etapie było wyznaczenie obszaru zdegradowanego. Przeprowadzono analizę wskaźnikową zjawisk gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych, pozwalających na diagnozę stanu i delimitację obszaru zdegradowanego z wykorzystaniem metod statystycznych i prezentacji kartograficznej oraz wyników partycypacji społecznej. W ostatnim etapie skoncentrowano się na wskazaniu obszaru rewitalizacji, tj. obszaru w którym niekorzystne zjawiska społeczne współwystępują z niekorzystnymi zjawiskami w pozostałych sferach życia gminy, a obszar jest istotny z punktu widzenia rozwoju lokalnego gminy.

Obszar zdegradowany

Obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku wystąpienia na nim co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

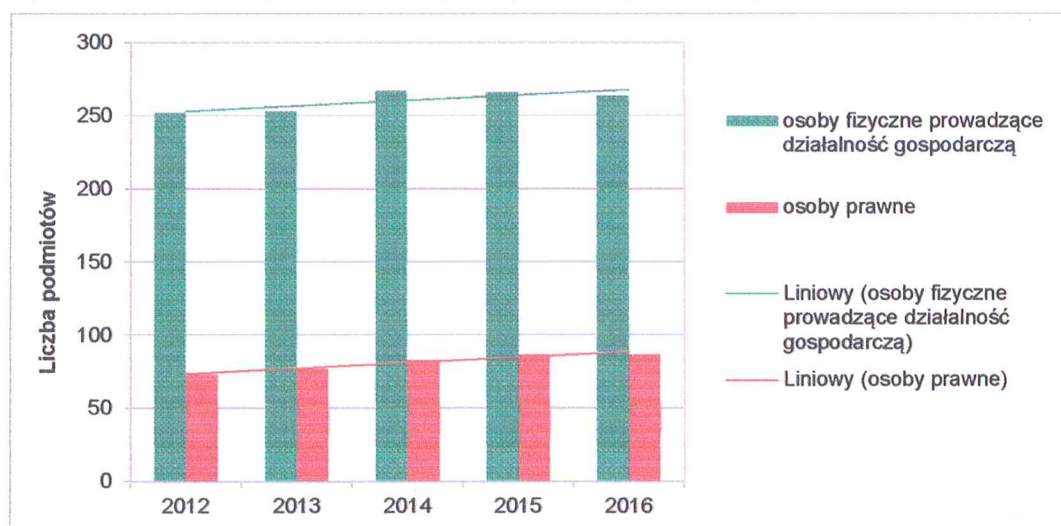
- gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub
- środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub
- przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub
- technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia na każdym z podobszarów występowania koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz przynajmniej jednego negatywnego zjawiska z obszaru gospodarczego, środowiskowego, przestrzenno-funkcjonalnego lub technicznego.

4.1. Sytuacja gospodarcza

Niski poziom przedsiębiorczości na danym terenie może stanowić jedną z przyczyn stanu kryzysowego. Dobrze rozwinięta sfera działalności gospodarczej jest związana z potencjałem kapitału ludzkiego w zakresie podejmowania ryzyka działalności na własny rachunek, ale także jest wypadkową takich zmiennych jak lokalizacja czy wsparcie władz gminy w sferze rozwoju przedsiębiorczości lokalnej. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na 31.12.2015 r. wskaźnik liczby podmiotów wpisanych do rejestru Regon na 1000 ludności dla województwa mazowieckiego wynosi 143 podmioty, dla powiatu płońskiego przyjmuje wartość 72. Dla Gminy Żaluski wskaźnik jest niższy niż dla powiatu i osiąga wartość 63.

Wykres nr 8 Liczba podmiotów wpisanych do rejestru Regon w latach 2012-2016

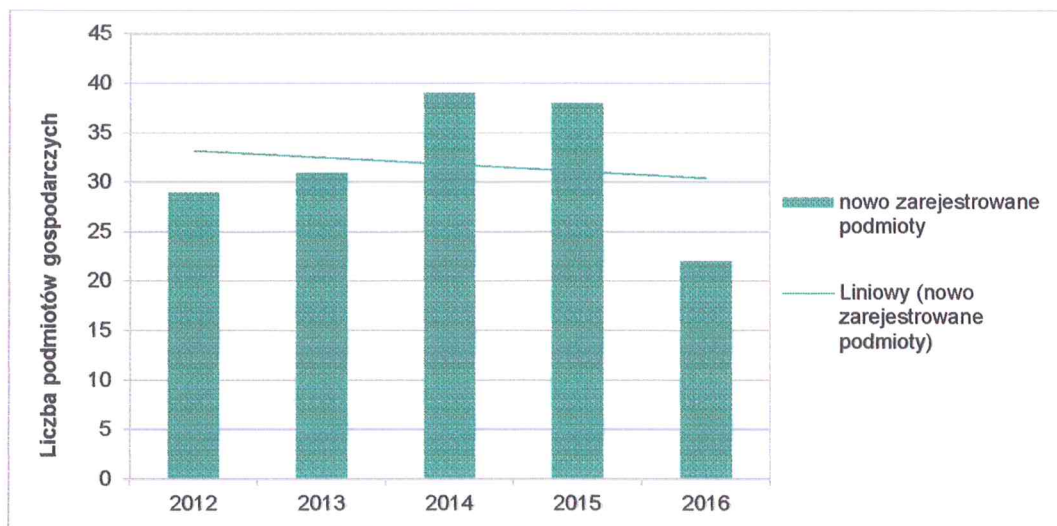

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Większość podmiotów gospodarczych (ponad 75%) stanowią podmioty prowadzone w formie jednoosobowej działalności gospodarczej, głównie w zakresie handlu hurtowego i detalicznego, transportu i gospodarki magazynowej oraz budownictwa. Prawie 95% podmiotów gospodarczych to podmioty małe, zatrudniające do 9 osób.

W latach 2012-2014 liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą rosła. W kolejnym okresie trend ten jednak się odwrócił i w latach 2014-2016 wartość ta nieznacznie malała. W analizowanym okresie systematycznie rosła liczba osób prawnych prowadzących działalność gospodarczą na terenie Gminy Żaluski. Mieszkańcy zgłaszali potrzebę organizacji szkoleń i konsultacji dla osób chcących założyć własną działalność gospodarczą oraz promowanie form samozatrudnienia. W zakresie sytuacji gospodarczej niekorzystnym zjawiskiem jest również fakt, że w roku 2016 zarejestrowanych zostało najmniej nowych podmiotów z okresu 2012-2016.

Wykres nr 9 Liczba podmiotów nowo zarejestrowanych w rejestrze Regon w latach 2012-2016

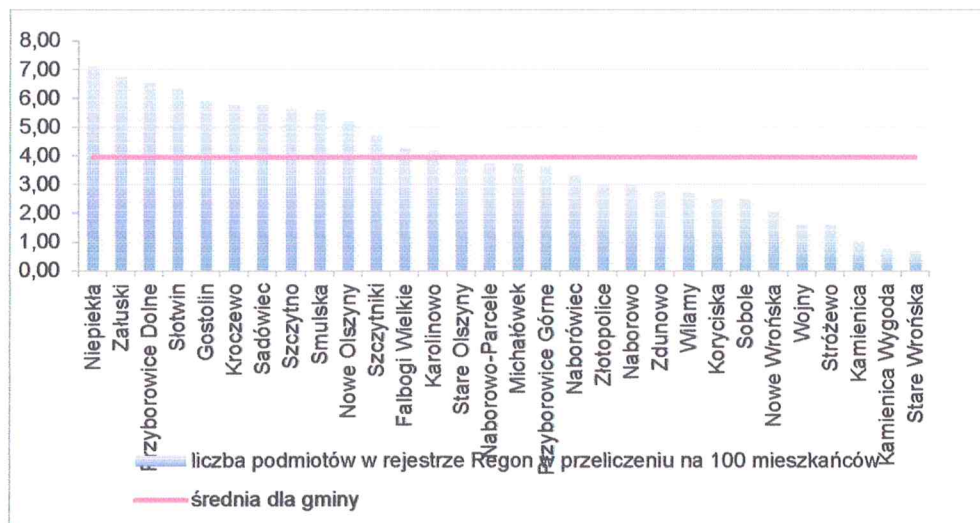
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Liczba podmiotów wpisanych do rejestru Regon w przeliczeniu na 100 mieszkańców (WG1)

Do analizy przyjęto dane Urzędu Gminy w zakresie ewidencji działalności gospodarczej oraz dane z Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego. Z analizy wyłączono podmioty w likwidacji bądź upadłości. Łącznie na terenie Gminy Załuski do ewidencji działalności gospodarczej wpisanych jest 231 podmiotów, a do Krajowego Rejestru Sądowego – 31 podmiotów. Najwięcej firm prowadzi działalność na terenie sołectwa Krocze (37) oraz sołectw Załuski i Szczytno (28 oraz 17 podmiotów). Firmy prowadzące działalność w tych trzech jednostkach gminy stanowią 37% wszystkich przedsiębiorstw działających w Gminie. W jednostkach Kamienica Wygoda, Stare Wrońska, Wojny zarejestrowane są łącznie trzy firmy, po jednej w każdej z jednostek.

Przeważającą funkcję w gospodarce Gminy pełni rolnictwo, a pozarolnicze formy działalności są stosunkowo słabo rozwinięte. W strukturze gospodarstw dominują gospodarstwa do 5 ha, a rozdrobnienie gospodarstw stanowi istotną przeszkodę rozwoju tej dziedziny gospodarki. Obserwowany jest wzrost powierzchni gruntów pod zasiewami warzyw i owoców, co może prowadzić do specjalizacji gminy w zakresie produkcji owoców.

Wykres nr 10 Liczba podmiotów wpisanych do rejestru Regon w przeliczeniu na 100 mieszkańców jednostek urbanistycznych (WG1)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy

4.2. Sytuacja środowiskowa

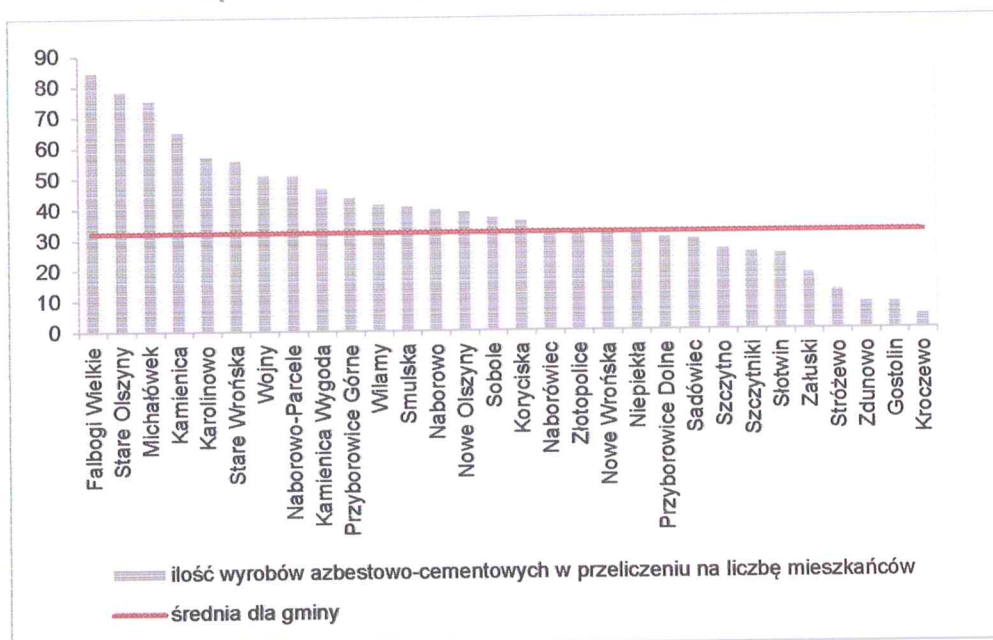
Stan środowiska przyrodniczego jest istotnym czynnikiem, mającym wpływ na jakość życia mieszkańców. Diagnoza sytuacji środowiskowej na terenie Gminy Załuski powiązana jest ze standardami jakości środowiska, w tym gospodarką odpadami stanowiącymi zagrożenie dla życia, zdrowia lub stanu środowiska.

Ilość wyrobów azbestowo-cementowych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców (WŚ1)

Na mocy ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r., poz. 1232 z późn. zm.) azbest jest substancją stwarzającą szczególne zagrożenie dla środowiska. Po demontażu wyrobów zawierających azbest, powstałe odpady są traktowane jako odpady niebezpieczne.³² Łącznie na terenie Gminy Załuski wykorzystywanych jest 1836 ton wyrobów azbestowo-cementowych, z tego najwięcej w Kamienicy, Starych Olszynch, a następnie w Michałówku, najmniej zaś – w Gostolinie i Sadówcu. Porównując ilość wyrobów w przeliczeniu na liczbę mieszkańców najwyższym wskaźnikiem (powyżej 75 ton na osobę) charakteryzują się: Falbogi Wielkie, Michałówek i Stare Olszyny, zaś najniższym (poniżej 8 ton na osobę) – Gostolin i Kroczewo.

³² Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2014 r. w sprawie katalogu odpadów, Dz. U. z 2014 r., poz. 1923.

Wykres nr 11 Ilość wykorzystywanych wyrobów azbestowo-cementowych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców jednostek urbanistycznych (WS1)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy

Zgodnie z harmonogramem finansowo-rzeczowym zawartym w „Programie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Załuski w latach 2012-2032”, przyjętym uchwałą Rady Gminy Nr 124/XX/201 z 26 września 2012 r. do 2032 r. usunięte zostaną wszystkie wyroby azbestowo-cementowe, wykorzystywane w gminie, a okres podzielono na cztery etapy, w których zaplanowano do usunięcia:

- I 2012 – 2015 – 13,3% wyrobów azbestowych,
- II 2016 – 2019 – 3,0 % wyrobów azbestowych,
- III 2020 – 2029 – 21,3% wyrobów azbestowych,
- IV 2030 – 3032 – 62,4% wyrobów azbestowych.

Powierzchnie zielone w jednostkach urbanistycznych

Obiektami prawnie chronionymi na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2004 r., Nr 92, poz. 880 z późn. zm.) są Krysko-Joniecki Obszar Chronionego Krajobrazu oraz Naruszewski Obszar Chronionego Krajobrazu. Krysko-Joniecki Obszar Chronionego Krajobrazu obejmuje obszar o powierzchni 9203,4 ha (w tym na terenie Gminy Załuski 2331,9 ha), natomiast Naruszewski Obszar Chronionego Krajobrazu obejmuje obszar o powierzchni 7030,2 ha (w tym na terenie Gminy Załuski 1013,3 ha). Tereny te są chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.³³ Lasy i zadrzewienia zajmują

³³ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Załuski na lata 2012-2015 z perspektywą do 2019 roku, przyjęty uchwałą Nr 119/XIX/2012 Rady Gminy Załuski z dnia 11 lipca 2012 r.

7,62% powierzchni gminy. Przeważająca część lasów posiada drzewostan typu jednowiekowych i jednowarstwowych monokultur, wśród których dominują drzewostany sosnowe. Gatunkami uzupełniającymi są: brzoza, dąb, grab i olcha.³⁴

Brak szerszego wykorzystania walorów przyrodniczych i krajobrazowych jako czynnika rozwoju turystyki na obszarze chronionego krajobrazu oraz w poszczególnych miejscowościach został także podniesiony jako jeden z problemów przyrodniczych i ekologicznych rozwoju gminy w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Załuski”. Istotne jest zdaniem interesariuszy dbanie o zabytkowe tereny zielone znajdujące się na terenie Gminy. Realizacja tych projektów z dniem mieszkańców umożliwiłaby zwiększenie poziomu integracji społecznej. Poprawa infrastruktury społecznej, zwiększanie atrakcyjności turystycznej i kulturalnej obszarów wiejskich, jak również ochrona środowiska i bioróżnorodności przed negatywną działalnością człowieka, zostały uznane jako kluczowe wyzwania rozwojowe gminy w „Strategii Rozwoju Gminy Załuski na lata 2016-2020”.

Jakość powietrza atmosferycznego

Na jakość powietrza atmosferycznego na terenie Gminy Załuski wpływa wykorzystywanie lokalnych palenisk domowych. Najbardziej uciążliwymi, szczególnie w okresie zimowym, są domowe piece (w przewadze opalane węglem, następnie ekogroszkiem), Źródłem emisji zanieczyszczeń do atmosfery jest również transport, emitujący m.in. tlenki węgla, związki ołowiu i tlenki azotu. W „Planie Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Załuski” wskazano obszary problemowe w zakresie zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego. Należą do nich:

- lokalne źródła ciepła - niska emisja;
- niska efektywność energetyczna budynków;
- transport.

W celu eliminacji zanieczyszczenia powietrza konieczne jest podjęcie działań zmierzających do ograniczenia ruchu samochodowego na terenie gminy poprzez budowę odpowiedniej infrastruktury pieszo-rowerowej oraz termomodernizacja budynków, w szczególności związana z wymianą źródeł ciepła na ekologiczne.

³⁴ Tamże